КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

КХОАНА 51 ШУ ДУЗ СОВЕТСКИ ЭСКАРЕЙ ТIЕМА-ФОРДА ФЛОТЕЙ

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Сеет»)

Советски Союза Коммунистически парти Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхахьарчу Советан Министрий Советан орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1928 ШЕРА ДЕНЗ АРАДУЬЛ

№ 23 (4666) — ШОАТТА, 22 февраль, 1969 шу. — Мах 2 кап.

СССР ГЕРЗАШЦАРА НИЗАШ

Советски Союза Маршал М. ЗАХАРОВ, Советски Союза Турпал

ВАЙ ДАЬХЕН Герзашцара Низаш вIашагIдоккха долийнаш 1918 шера 28 январерча Болх-лой-Ахархой ЦIе Эскар вIашагI-доллара хьакъехьарчен 1918 шера 11 февралерча Болхлой-Ахархой ЦIе Флот вIашагIйоллара хьакъехьарчен Халкъа Комиссарий Совета декретехIа.

Германски империалисташа, машар беш бен барт боха а бен 18 феврале наступлени йолайир ерригача ярсйгермански фронте. Боккха кхерам тIебессвр республикана а эгаре хьалха Петрограда а. Советски правительство декрет арадаьккхар «Советски Дай-Мехка кхерам тIебессабаьна». Ленински декрета-тIехьехама жоп луш беррнгача махка патриотически кьинар айделар. Къахьегамхой, ЦIеча Эскара мугIарашта [illegible] ухаш, шIегардайдашна кхьана фронте ухар.

Патриотически хьинар айдалари социалистически Дай-мохк лоравбе беррига къахьегамхой хьаттарра сирцитIбахара, гере кара а яйна революце моастагIашта духьала лоаттабаьча къовсаме хьалхара котало пеш якар далдаш 23 феврале ди белталдоаккх дерригача халкъа юкъара цIий сийна — Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Ди.

1918 шера февральски деношка хиина событеш Владимир Ильич Ленина, революце баьчо, моастагIех из ловрелга вIаштIехьдаьккхачо чIоагIа уйла тIайохийтар яр. Цхьавнана а да кхйланча тайнара шаьра ховра куьпна империализм къоначча Советски республикана мел кхераме я. 25 феврале «Правда» газета тIа араелд цо: «ХIанзалца вайна духьал диттар кIезинга мафа боаца, гIийлачиска (дерригдуьнен империализмага диллача) моастагIий, сий доаца дехье Романов, доккхалеш ду Керенский, юнкерий буржуйчийн бандаш. ХIанз вайна духьал гIиттабелла тайпара къинчаь, вIашагI-йоллара диллача боккха дика вIаштIехьдаьннача дерригдуьнен империализм тиграт. Цуина къовсам хочвабе ца дезар. (Соч. биэза гуллам, т. 35, оагI. 385—386).

[illegible]

тIемен имущество бIарге са санна лорве а.., даим революционни дисциплина йолаш хилен Iаьдало оттабаьча командирий дерригa приказаш цхьаккха духьеле йолаш кхоачашден... Болхлойн Ахархойн правительство ма кхайкхийге а Советски республика лорве дIаотта...».

Эггара хьалхара кхайкар — гражданскн тIом. Шоай революционни уйла IалашъяетчоагIен бохабаллиа моастагIех лата лаьохIан хиларна моастагIех майра летар ЦIеча Эскара доакъош. Цхьабакъда, массаза а вIаштIехьдалаьар цар духьаллетта: тIема гонзал из хилар Iаткъам дар.

1918-ча шера 7 августе Казань дIалаьцар кIайча чехашех кIайгвардейковаш. Эшар болхлойн ахархойн деташта чIоагIа Iаткъар. МоастагIо Казань дIаьцккхачул тIехьагIа шоаш даьча кхайкараш тIа цар укх тайпара йоахар:

«Новаькъостий болхлойи ахархойбадимкаш!

Къовсам лоаттабора кийча ол, тIом беш хилча цун законаш доазав дика, котало яккхара чIоагIа дехили къонахуьлла долаш хила дика.

Из долла хIама дара Iомадинде деза.

ТIема гIуллакх Iомадергда вайI».

Цу тайппара, Советски Эскар вIашагIделлача хьалхарча этаве дела жIемахой вахара керттера закон а хиина дIаеттар, сийлахь - воккхачa Ленина воскет — эгара вIешхаьнтагIарча тайпара, тIагIертта тIема гIулакх Iомадела.

[illegible]

низ даим чIоагIбеная [illegible] Владимир Ильича уьна[illegible] цIаккха а лоарзагIа на йоалла кхоачашъю Советски Союза Коммунистически парте. Цо цIаккха а [illegible] социалистически [illegible] Герзашцара Низаш чIоагIа, цо болам, меллагIа моастагIа [illegible] долаш хила дезийтa. Коммунистически парти яр гражданскин Сийлахь-боккха Дай-мехкан тIемал лаьттача шерашкa деташ урхаттадора гера кхара къинсиш вIаштIехьбаьхара. Фашистски гIаьралой эша а бен вай халтъ котдаьккхар из яр.

Хьалагадайларгда вай ленински дешаш: «...Вай маьрша гIирс хьалбе дулладалоирк вай дерриге низаш тIадохийтаргда вай из ца хадаш дIахо хьалбира. Цу цхьан хенна довкъостий, хIа лакхача кийча хила, бIарга са санна лорабе вай махкин вай ЦIеча Эскарен оборонин низ...». (Соч. бизза гуллам, т. 44, оагI. 300). ХIиьта тIема гIирс хIара хьалбе массаза белабу беьчча уж хьелашни цIаккха лоарзагIа яй йоалла кхоачашдора парте.

Хьезаргьа вай, масала, тIом хьахьара хо, тIехьагIа дувен тIа эггара чIоагIагIа кийчделла хиьнича эскарех цхьаннена — фашистски Германе эскарам цун сателлитай эскарашта духьал лаьттача эскарен флотех вих вIашагIтохаш лаьтта ха.

СОВЕТСКИ Эскара техника эргабоахаш тоаре балхадта дIайолаьа темп кхы тIа а чоагIйир 1929 шера 15 июльерча «СССР оборонагарча хьала хьакъехьарча» парте Центральни Комитета соцаница. Болаш бола тIема гIирс эргабоахаш тоаберца цхьана кийчдеши юкъахуьхьаши дир артиллере, танкаш, бронемашинаш цу хавара кердагIа дола тайпаш. Эскаран Флотан [illegible]

[illegible]

ПХЕ ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

ШИН БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

В. И. Ленин вань 100 шу дуьча денга сийлехьа хьалхабаьхара къахьегаш вахто эттай «Грознефтеразведка» треста Алх-юртовски бурув деттача конторa бурувдеттарош. В Iа чIоагIа цабаьнхвош дара хьехкаьнж хиннадале а нохчийта хьалхаенна детта декадерия толлабуц кхоачашдеш хьабоагIа уж. Бурув тохара январь бетта план тIехкхоачашйир шар. Нийсо соагIа теха бурув бIаь метр гарега да. Нетта тIехкхоачашйир цар бурув тохара сутала кхин а.

Къаьстта дика къахьег бурув детта мастер Золотарев Александр Михайлович верте летача коллективо. ЦIабалхача бетта план 132,2 процент кхоачаш а са во теха бурув 290 метр яр. Цул а дикагIа къахьегаш я мастер Гусаков Николай Дмитриевич верте латтача № 133 йолча бурувн бригада. Пятилетка дикагIа шерашкa хьалхара шин бетта план 14 февралех кхоачашйин цар. Цо бурув чатбалалехьа алаша соагIа тохарда еттар метрай бурув. Уж толлашн дIадача къаьстта дика къахьыйгаш бурувдеттарош Соболев Валере, Хулануп Тимофей, слесара Керимов Iаддаргахьмед, кхи дуккхар.

Бурув тохарга хIабоа дик хоккорах Алх-юртовски бурув деттача конторa хадлеттеше январь бетта кхоадь ахча 50 эзар сом да. Къаьстта дика къахьейгар мастер И. Цыганов верте латтача бригада. Бурув тохара январь бетта план 203 процент кхоачашйир цо, тIамеа бурув тохара сутала план шозза кхоачашйир. Духьала цу цхьан бетта цо кхачбаьлахкеля кхоачаь ахча 80 эзар сом да. Лоддаларгайтад цо уж толлаш февраль бетта а. Хьалхарча кхоетта дениа хир теха бурув 111 метр я. Из хул ах бетта бетта дозаш кхоачачул дукха я дукагIа.

Д. ГАБАЕВ.

МАРТ БЕТТА ЧОТАХ

Новогрозненски межкуьрта чалхдолача завода А. А. Колесников верте латтача № 42-3 йолча установка коллектив 17-ча феврале дена тIабоагIача бетта чотах къахьегаш я. Хиннача шаннал совгIа араяьккхина межкуьрта сийрда продукция эзарол тоннаш я. Нетта дика къахьегаш ба А. И. Дегтова кулгадуча № 25-2 йолча установка технолотеш. Селхан 21-ча феврале кхоачашйир цар шин бетта [illegible].

Б. ДАТАКАРХОЕВ.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТ

[illegible]

М. [illegible]

ХОРЖАМАШТА КИЙЧЛУШ Я РОССИ

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ЗАСЕДАНЕРА

[illegible]

(ТАСС хаам).

ТАСС-а ХОАМ

[illegible]

ЦУН НАЬКХА ТIА — ЛЕНИНА ОРДЕН

В. И. Ленин вань 100 шу кхачтаргьа вай республика дикагIболча нахах — Ленинаха хьаела керда рубрика. Цунна кIал «Сердалос» материалаш дикагIболча нахах...

ЗАМАН ВОI

Коммунистически къахьегама цIи лолача слесарий бригадана кулгалдеш ва Вилен Иванович. Дукха ваархIана гIулакхаш карагIдайнах цу бригадана.

Ворхl шу хьакха укх тайпара гIулакх дIадаладир цар. Пятилетка чакхъялаьцьа гонкк хьа а ен кхача бригадана дIатела керлагIа техническн тIахьажам [illegible]

[illegible]

1942 шера Абрамов Вилен цIе кхастуи а лохьаш 14 шу даьнна цIаьхк яр. ТIем тIа фашистех летаи волча воккхагIволча венийтара наст - насто кхьахтаи [illegible]

[illegible]

СУРТА ТIА: В. И. Абрамов [illegible]

С. Костина тексти сурт.

СУРТА ТIА: тIема поошкашка.

ТАСС фотохроника.

ЦIАККХА А ВАЙ ДАГАРБАРГБАЦ УЖ

[illegible]

С. МАНСИГОВ.

Советски эскарийн Тlема-Форда Флотан 51 шу дизарна

СССР ГЕРЗАШЦАРА НИЗАШ

([illegible]. [illegible] тIа).

1930 шера дена 1933 шерагI кхачаллца 6-зза совгIа чIогIбелар артиллерийски заводийн низ, хIаьта кегийн калибр йола йоккхийн топаш хьаяра — 35-зза. 3,5-ззачул дукхагIа [illegible] болелар пулеметаш, самолеташ — 4,5-зза, [illegible] моторш — 10,5-зза. Шера 10—11 эзар танк арайоха торо хилар танкови промышленности («КПСС-н Советски Герзашцара Низаш хьалдари», «Воениздат», 1965, агIо 181—182).

1931 шера 5 январехь шуй соьцна ВКП(б) ЦК-с начальствующи составе тIема техникин знанеш ца йовза лакхьара, цар ше ма ярра тIема техникен хIанзарча тIема чолхечу формийн Iомийра декхар кхайхкина оттадир. Из декхар а кхочашдир.

Керла техника караерзор дукха болаеннача йоьдда керте эттар масеаи а тIемахой барт чIогIбеш йола ростха а дийца лаьтта коммунистан. Партийнин комсомольски организацеша чIогIгIа къовсим болх бар Советски Герзашцарчу Низий [illegible] кийчон тIема низи дIахо лакхдора. ТIемахой тIема, техническа, политически дешара парте хIора дийна [illegible] яр бахьан долаш башха-дийца кадраш хьалхийра вай эскаре. «Дуьнен тIарча цхьанна а эскара ац, — дора «Правда» 1936 шера 17 августа, — вай Болхлой - Ахархой Эскарна ярраш санна йола кадраш. ЦIеча Эскарера нах — уж къьстта шоай тайпара нах ба. Цар Iалашвате чIогIа Даьхенна мутIахьа хиларна цхьана тарьеш я хIанзарча тIема техникаш бказа пайда эца Iамарна дарож обаьна найрална, хьожахеланна».

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIом шерашка — вай эскаран флотан нира халонаш тIаэтта динначе мерашна — дерригача дуьненга дIальяхар советски тIемахой тIема уйла [illegible] кийсса къ йоццаш чIогIа хилар а, цецаоххаш йоккха цар тIема говзал а, советски полководцийн талант а. Моастагlашца лаьттача къовсамо советски халкъан цун герзашцарча Низашеа лорайир шоай [illegible] Даьхен паргIато йолаш, фашистски лоаьа кIалхардаьхар дуьнен халкъаш. Цар сийлахьен куррен хьенай шоай ах бIаь шера къьхьа тIа шоашта чийсбеннача боккхача шин тIемах чакх а йоалаш шоай тIема байракхаш.

Овлахгара дена шоай сибат эргадаьккха дола хувцамаш хиннад Советски Эскарен ТIема - Форда Флотен дIадахача укх шоаткъел цхьайтта шера. ХIаьа уж топ, пулемет, йоккха топ керттера тIема низ хиннача граждански тIом лаьттача хана хиннараш дац. Уж-м хIана сийлахь-боккхача Дай-мехка тIом тIа вайна [illegible] хиннараш моргаш а дац. ХIана вай Герзашцара Низаш машаре кхерамлен советски дилкьа а вежарашка долча эскарашна цхьане — социалистически лагера дерригача халкъашта а [illegible] йола Iалашвате чоалхаме организм а. Из социализма низ бола чIогIIало я.

Парте, правительства, халкъо йоахо яр бахьан долаш низ бода керт кхайчад, эггара толашагIа йола тIема техника кхьачай советски тIемахошка. Герзашцарча Низий дерригатайпаш хIанзарча тIема гIулакхашца дIадехарашна низ яннара йолча а лаьттан тIа, форда тIа, фега стратегически, оперативни, тактически декхараш дизза кхоачашде йиш дулийтача а ракетни техникаца кийчдь да.

Советски Герзашцара Низаш декхара хIанзарча этапа эскара къьгагIа йола белгало сенах лаьтт аьлча, из латт, царна юкъе хьа а хинна, геттара керда тайпа стратегически гIулакхашта лаьрхIа ракетни бIу чIогIбенна хиларех. ТIом бара торенаш боарам боацаш йоккхий, я цар хIаьта а цIахо цар дегIахар соцаш дац. Укх тIеххьарча шерашка вайнига боах бе йолаалийтай тайп-тайпарча стратегически средстваш бIарча комплекс.

Боазарг боацача болаш хувцбенаб лаьттанара бIу. Ракеташна цхьана из кийчбаьб цун керттера низ лорхIалуш йолча эггара толашагIча танкашца. Сийлахь - боккха Дай-мехка тIом лаьттача хана механизированни корпусе хинкарел дукхагIа танкаш я хIанз хIанзарча мотострелкови дивизе. ХIанзарча мотострелкови дивизе артиллерийско - минометни залп (ядерни герз юкъе доацаш)

Экономикс, Iилме, [illegible] кхачадьячаа тIехдаьлла [illegible] хIама лардa тIа кIалкха ца еача тайпара чIогIа дегIаенай советски [illegible] йола [illegible] араташ сахьата 3 эзар километр масса лела а 30 эзар совгIа метр лакхьа лел а йиш йолаш я.

Фегарча тIема дукхаьарча бIун низ болча зенитни ракетоне, истребителашка - перехватчикашка, чоалхалеча радиотехнически средствашца барт [illegible] молагIа [illegible] хилар молхача метеорологически хьалхашта [illegible]. Цу бIун тIема торонаш лакхьанна хилар шьера хьахьокх укх дакпеша: 1916 шера хьа самалет чуйтаи йоаьора 10 эзар снарад, шоллагIа дуьнен тIом болча хана — 600-нега кхачаьнца снарад, хIаьта хIанз — [illegible].

Форда тIера [illegible] хIама техара [illegible] флот. Лела нахь практически [illegible] болаш болча да [illegible] лелача атомни-[illegible] хIалхара баллистически ракеташ хIалахьеш хIама тохалургьа [illegible] тIарча объекташта техе ка Iеш, противника кIоаргтача тыларча объекташта а.

Iалашвате чIогIа лакхьенай советски тIемахойн къьстта а бIуна толамо кулгалда, низ болча герзахи технически кийчоахэ моастагIа эца а ваь котало йоаккхилга Iалашдаре пайда эца хоеш йолча эскарийн образованность, юкъара культура, тIема говзал.

Iалашвате чIогIа [illegible] лично состава технически [illegible]. БIун вахараш гIулакхаштен [illegible] тIа кулгайлара хьесапи [illegible]. Нагахьа санна, масала, хьалхара дуьне тIом тIа эскаре оррггаш а 15 — 20, шоллагIча дуьне тIом тIа — 160 шера тIема специальность дийнаьдаьа, хIанз уж а 600 гарга. Вай Герзашцарча Низашеа гIулакх декерда тIаухача башха-дийча кагийче нахе леттара дара Iомаю герз бе а долаш социалистически Даьхе лорара хилаьно орг[illegible] оррге специальносташ. Лични состава юкъе доккхийн хувцамаш хиннад укх тIеххьарча шерашка. Масала, 1945 шерийна кийсдича эскарерчен флотерчен инженерно-технически состава удельни дакъа хIанзале кхоэза совгIа доккхагIа хиннад.

Дог гIоздоаккхаш да, хIара шера эскара доакьошкен кемаш тIем гIулакх де ухараш кийче дикагIа йола боле кагиркхой хилар я. Нагахьа санна тIом хьалехьа Эскаре гIулакх де уxаш хинарех 35 процент хIана бац аьнна бараш шера лекхера юкъера, йизза йоаца юкъера образовани йолаш хиннабеце, хIанз — 90 процент совгIа ба. Эскарен флоте ухача кагирхоех 70 процентал совгIа бераш хIанзале а моллагIа хинна а технически специальность йолаш ба.

Эскаререн флотерен сийлахь-боккхаь низ — коммунисташ комсомольцаш. Уж ба Герзашцарча Низий лични составех 85 процент гаргга а бIун лакхе морально - политически хьал хьалоаттадеш йола моакиеза лара лоархIаш а.

ХIанзара тIом, нагахьа санна аргрессораша из хьовбойя, Iалашвате лира хургба, цудухьа цо тIема гIулакх деш волча сагагара дIадехаргьа шерра, кIоарга знанеш, говза йолаш, кхетам болаш хулга дийна Iеш, физически низ болаш, дунлагIа а ла могаш, морально тIахIоагIа йолаш хулга. Цудухьа Низаш къьстта чIогIа тIадахийта Iомалу советски тIемахой.

Владимир Ильич Ленина 100 шу дизара накъалдолхаш хиларо йоаралаш болцаш чIогIа хьинар айденная тIема гIулакхаш Iомадеча эскарен флотен тIемахой. Цу сийлахь - доккхача дез сийна эггара хьалха из кхайкайяр В. И. Ленина цIерагIча Краснознаменни [illegible] полко. «Ленина васкеташта тешаме да», — ишта цIи тиллай цу патриотически починах.

БIуна а флотана а [illegible] хул тIемен политически кийчо отличникий, классни специалистий, гIеххдикача подразделеней, доакьой, кемай мутIараш. Боккьона Iомаде тIема гIулакх яха Ленински васкет дизза кхоачашду советски тIемахоша. Сийрна бIарг кхоабеш латт уж Сийлахь - боккхача Октябра харагIдаьккараш лорадеш.

«Агитатор» № 2, 1969 шу.

ЛЕНИНА ГОРОД ЛОРАЕШ

[illegible] 51 шу [illegible] лахь Советски Эскар В. И. [illegible] дена [illegible] моагIа [illegible] [illegible] [illegible] шу шун [illegible] со хиннa хIалраx, ма[illegible] [illegible] хьаьш латтерах.

Тхьаь пхиь шу гарга [illegible] [illegible] [illegible]. ХIана [illegible] [illegible] ца дуи дийна дукьала [illegible] [illegible] сайна цхьан фашистски гIаьрахей вай [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

Фински долаи тIа Вокса лхача [illegible] [illegible] хелар сона тIаца хьалхара [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] фашистски [illegible] йола [illegible] артиллерийски дивизион.

Эзарe [illegible] моастагIчун [illegible] дагIа шу, 22 июль. Iуйрийна кхо [illegible] тхьаь итт минот [illegible] за. Сигала [illegible] даьрхана моастагIчун [illegible] дача татаца набарах даьккхар шоашара лаьтта. Гучадаьлар моастагIчун эскаре хьалхара мугIараш, тIаккха кхы а кхы а. Еррига а сигале дIалаьцаер листта йоагIача [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. Кхаь [illegible] Iаьрха бейд эгиар вай лаьтта. Цул тIехьагIа етта йолаелар [illegible] топаш. Цитта дIайолабелар [illegible] лаьча [illegible] [illegible] —

[illegible] [illegible] [illegible] кхаь [illegible] тIом.

ЦIен хIораx летар тхо немецки [illegible] тхьай низ, дешал дукьалхьоттадь. Фашистий дакъех шоллагIа тIай диалалар хи тIа, цIий бесса дийлалар. ЦIалайтар моастагIчоа советски тIемахой лелал, уж хеттача бесса, [illegible] [illegible] да [illegible].

Вай эскара низ атта эшалургбоацаргa лийча го бе дoвавoап моастагIа. Ленинградагахьа тIехдиь йоала ьына приказ кхаьчар тхога. МоагIа хаьц хайтар тхона моастагIчоа тIема позицеш а оташ тIехьашка долла дош аьлча, бокьда кхы де хIана деллар. МоастагIий гохал чубаьхкабор вай тхае. Боарам [illegible] фашистски къизала. Деьхар чутуpсаш телларера гоаатхьора хай, [illegible], кхел тIаеттаь шоай хур-[illegible] дь вай Советски [illegible] деная [illegible] гIортар уж.

49 дар тхо. МоастагIчо го бь пхе [illegible] 49 саг. [illegible] а [illegible] [illegible] ца тусакита, [illegible], тхоай

[illegible] тайпа дисадар. Цу хана дагадьиттар — го бохаба кIалхара довлар дар. Бийсанна [illegible] тхона [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] тхо, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Юхаь [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] тIаккха [illegible] [illegible] [illegible] Моастагlчуна бола цабелаш, эгIахло цу леладача хана дерригa гIеттар дег чу.

Доло онда воача-эзсесоно гобагI Iатта вожавир са цхьа новкъост, шолагIчоа [illegible] тIа Iотташ бар ира гобагI. ЦIахха йола бух [illegible] [illegible] гобагI новкъоста пехьха тIаро дIабэрзабир аз. ЭгIазваха фашист хьатIаседар соьа. Указа накъалмар [illegible] [illegible] [illegible] гобагIаца хатара говзал. Берригa сай низ тIабахийта фрица дег чу Iеттар [illegible] [illegible] гобагI. [illegible] гобагI [illegible] [illegible] са [illegible] а.

Кхаьккий хурсмаrа санна [illegible] [illegible] кха вежар моастагIа.

Цитта тха низ [illegible] ХIа[illegible] дийна виса 47 [illegible], [illegible] кIалхара [illegible].

[illegible] сатем бейна [illegible] [illegible] [illegible] тIема [illegible] [illegible] [illegible] Ленина город [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] расчет.

Дукха да духна цу денех яьца.

...1943 шера бIаьсте. Малх хьежаш дIайха ди дар из. ЦIаьхха сигала гучадаьлар «Ю-87» яха немецки разведовательни кема. Цунна тIоахьа йоагIар Iаьрка хIорт тIадела истребитель. Вай эскар а техника а лаьтача моттигий суртеш дaхa вена хила [illegible] вар уж цинь. Шоай «[illegible]» [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] хеташ санна паргIатта лелар моастагIчун кемаш (лакха лелар уж, цудухьа [illegible] [illegible] [illegible]). [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] чуна чуххайта пха дIа ца кхечаь.

Цу хана тхона бIаргайра тхьа-[illegible] тIа седкъий кьегаш сигала ура-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Фу [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] моастагIчуа? Шоашта кхерам тIа ца барах [illegible] хинна фашистий летчикаш юххьанна кIалла шек а бацар. Цхьабакъда, хьалха хийттача тайпара из доацилга хайча кIалхарболла гIертар. ЦIаьхха пулемета тата даьлар [illegible]. [illegible] тIе[illegible] [illegible] [illegible] моастагI[illegible] «Р[illegible]» [illegible] [illegible] дукха ва[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] фашист[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] со вар. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] сигала [illegible] тIом. Тхо[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] кема, гора кхоачадена хинадар вай летчика. Заьтта сагадеш дийлар сигале шIаштаIкхийта шин кама. Цитта вай Даьхен ираз бахьан шиь са дIадела советски летчика.

1946-ча шера [illegible] [illegible] [illegible] городе чакхбаьлар сона тIом. Цул тIехьагIа шин — цхо бутт бакалехьа чакхбаьлар дуьнен шоллагIа тIом. Цу хана деха [illegible] дах Советски халкъ. Цхьабакъда, нагахь санна моастагIа [illegible] Даьхе [illegible] [illegible] ча да.

А. ХАНУНАЕВ,
[illegible] [illegible] [illegible].

> ...Шlе Эскар вIашагIдолла вай доладуча хана, уж яр къаьст - къаьста, еккьаенна партизаний группаш. Совнагlа халонаш дукха тIаккьчар дисциплинен барти ца хилар бахьан долаш. Цхьабакъда, вай уж халонаш [illegible] а йир, хIаьта партизански [illegible] [illegible] [illegible] Шlе Эскар [illegible] деллар. Нагахьа санна шин шера юкъерча цу ловццача хана чухь тIемадар санна долча халача, низалча, кхерамеча цу гIулакда тIа из де вайна мега хилча, цудухьа ахы а дукхагIа дог тийша да вай изза морг болхама вахара дерригача доаксогIно повита карагIдаргхиларах.
>
> (Ленин. Соч., т. 30, агI. 120, 129).

Учени. Самолета тIа десант эсар.

ТАСС фотохроника.

ЗАДАНИ КХОАЧАШЙИР

Дай-мехка тIем тIа, аз дIаболабе..ча гIоне чакхбаллалцI, дакъа лаьца ва со. Сона дика дагабоагIа моастагIчуна эггара хьалхара дукхьалеча сайца хиннараш. мехка кхерам тIаэттача хьалхарча денoшка цхьа метр тIехьашка ца боалаш шоай вахар дIаденнараш, фашистех летташ Весолие чукхьчараш. ДоттагIлено болаш санна чIогIбаьча бартаца моастагIчоа духьала эттар вежарий хьамех бола бIухой: эрсий, узбекаш, эрмалой, гIазгIай, нохчий, иштта дукха кхыбараш.

ТIом беш бIаьха низь бир тха дивизе. Каунас, Терещай, Либое, Рига, Лиэо - Монергия, иштта дIахо Берлине чукхачалца тIом беш чакхдаьлар тхо.

ВIалле йоцаш сона сайна хала чоьнаш хинна моттиг.

1944 шера бIаьстан юкъе Выборг моастагIчох мукъабоаккхаш яр тха дивизи. Цхьан сайрийна полка номандира шо волча чудийхар тхо, разведывательни взвода бIухой. Со хилалехьа фуннагIа дaь я моастагIа мичахьа, миштa чIогIбенна, мoй я цун военни техника, малагIа моттигаш къьстта чIогIIьай, мичахьара вай бIу тIебеча аттагIа, сахагIа из воале

дIашIехьдаргда белгалде задани елар тхона. Из долла хIана такха а техха Iуйрийна шоп дала денна дар.

Тхоашта юкъе хIаранна дергдар белгIал а дахь задани кхоачашье арадьлар тхо. Iхи метр гаьнара хIама бIарга ца гуш доха латтаь тха праза. ШортIига, тобеш моастагIчун позицеш йолча дIаккхьчир тхо. Кхи Iемад ца айташ посте латташ хинна ши часовой дIа а вьыкха тхоай задани кхоачашье доладелар тхо. Тхоашта хьалхашна оттаеь хинна декхараш кхоачаш а даь цIадерзаш латтаьш моастагIчо зе а дийна пулемет хьекхар тхона. Юха доа де низ болаш ца хиларах доа кхетIа ца эцаш на долаха цIехатар тхо. Цхьабахьда, масеса кхачанзар цIа — тхона юкъера шин сага моттахьа детталелар моастагIчо етташ хиннача пулеметий пхорч, хIаьта соиен кхы цхьаьаккхаиеиен хала чоьнаш хилар. Иштта тхоашта еана задани кхоачаш а ди цIаккхьчир тхо. Разведка деннеш оаха дIасииц сахьат далалехьа наступлене ихар тха полк. Дийнахь 12 сахьат даьлча Выборг немцех Iоцlенийр тхаь дивизе.

Из операци дика чакхьиккхарах орденашц медалаши аьар тхона командование.

Цигара фашистски Германе территоре тIа кхаччалца моастагIа эккхьеш яха хилар тха полк.

Германи эшавь вай мехка машаре лемош эттача цIавера со. ТIем тIа моастагIа вокхеш хинна низ а хьанар а фронтовикий лыгI ца диларех гешал деш да бохабаь хинна халахьа боахам цар лоцшача хана юхаметтоттабаь дилар. ХIанз а дукха бе царех промышленносте а юртбоахамера къахьегаш дика толамаш доахараш. Со а Грознерча ремонтно-механически заводе токарь волаш къахьегаш ва. Укх итт шера цIаккха белхе задани тIеххоачаш ца ешь чуккхиваш со. Иштта дикача къахьегама толамашца накъхахо йорагIдаьнна сона кхоана вай дездеча цIейна а.

Вай сийлахь Советски Эскар хьакхелла 51 шу дизарца аз дег тIера хьаьхале бунц тIема ветеранаш, цар дезал.

М. ДАРСИГОВ,
Дай-мехка тIема ветеран,
ГРМЗ гобарь.

ТIЕМА ВЕТЕРАН

ГраждIански тIеме шераш гаьна даьнад, цхьабакъда, дош ца душ дег чу латт уж хIана а. 1917—1920 шерашка вай республикерча революцеше событейта юкъе дакъа лаьца [illegible] хинарий материалашца КПСС обкома партийнu архиве йола шоай тайпара документаш — фотоснимкий коллекцеш, тIема схемаш, картаи. Ераш ца картинаш, суртанаш Грознен улица тIара тIамэ, «Грознески ЦIе Эскар Нохч - ГIалгIачера лоаршкахьа тIехьашка далар», «[illegible] [illegible] сорова Ассиновска вахерча тIем тIа», «Отряда горе дахьар», [illegible]. Цар дагайохийт дIахахача [illegible] событеш, Нохч - ГIалгIайче [illegible] Советски [illegible] оттадара [illegible] [illegible] доаттабу къовсам. Цу [illegible] [illegible] автор Григорий Васильевич Ярошевский — кхаь тIема ветеран. Ераш граждански тIом лаьттача хана [illegible] тIема вахарвара масех эпизод.

1918 шера 11 август. [illegible] бичерадовски бандайлра гронекски пролетариата [illegible] тIом. Гровне оборне керттера [illegible] [illegible] хIаш хиннача Юкъерча [illegible] [illegible] вандера помощникаш [illegible] Григорий Васильевич. Фронта [illegible] цунна тIадилли фронте айна тIа ЦIеча Эскара деррига гIирсаш эгисаьй точнеш, чIоотIалонаш карта тIа йоаккха. Из дехкар дика [illegible] [illegible] [illegible] говзали кхетаме хи а хи а [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. Масала, 1918 шера 6 ноябре [illegible] тIом [illegible] [illegible] бахьан долаш. [illegible] [illegible] даьлар цунна сихха Сунже Г. З. Дьякова отряд йолча гIалга. Иштта, грознески предприятешкарча белхалошкийтьаьча снарядехи кхы[illegible] герзахи етта йола ши фургон, ца холуйкIайча казакий постех [illegible] а яьний, [illegible] шоай яхача езача дIакчаьдар — Михайловски станице. Шо [illegible] хилийтар Сунжерча цIеча [illegible] наступлени йолаелга [illegible] [illegible]. Цар моастагIчоа тыдаршхIана а [illegible]. Iалашдир Грозненский станицен [illegible] тьаькхара операци чакхйоаккхилга.

[illegible] дийнахьа лаьтта тIом чакхбелар. Лоацца сатем эттар. Петропавловски станица комендантадла [illegible] Ярошевский. Цхьабакъда, [illegible] [illegible] шера тIадолабейр Турка [illegible]. 1919 шера февраль бетта юкъе [illegible] гревосагIа ше лаьттача моттигера дIаьььар Червлении станицера гарнизон. Цунца Берса-Юрта [illegible] [illegible] вар Григорий Васильевич а Хоам хилар деникинаш Буровна гаргахкхьачаб, кIайгвардейцаш 4 феврале Грозне станице юхасецаьй Буровна новкъостала йоа Бравцов Ивана командагIа хинна грознески болхлой полк, аьлча, Грознески ЦIе Эскар тIехьашка дазденна хала ца тIаэттар. Цунна цхьана гораде дIаухар кхрони болхлой. Сунже машиналаьца йодар ши эзар гаргIа сагах эттa отряд. Закий-Юрта кхьачача [illegible] кIайчар дар доладир. Тlаккха, [illegible] разведка а яхийта, станицана гадоахарг тIехдовла дарьхIар. Цигтача кIайчар дошлой отряда тIехIа а кхийна, тIом болабелар. Иа [illegible] а бицлурбоацаш дег чу бихар Ярошевскена. ЦIечар офицера [illegible] болаьшар. Керттерча низашта [illegible] дIатувлаве везаш вар моастагIа. Тlаккха, майрагIа волча 50 бIухочух етта отряд Мусорое Павели Федера Степани пулеметчикаш болаш йолча шоай «Максим» яхача шин пулемета моастагIчун тылагатье [illegible]. Иштта вIаштIехьдаьлар оборона [illegible] а [illegible] сахьата тIом бе а. Цар тIом а беш мукъабаьккхача новкъа гIолла Ассиновски станицагахьа йолхар гикаловцаш.

Цхьабакъда, хIа аьнна отряд станицана дIатIаотташехьа а, цун малхболехьарча оагIорахьара топаш юхаьлар. Сихха станицана гаргакхоача [illegible] латтар кIайча казакий [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] болабелар. Грознески [illegible] [illegible] [illegible] станице [illegible] [illegible] йола хаажаш, [illegible], тIаккха а моастагIа [illegible] [illegible] [illegible], петровлаш [illegible] йоагIар.

МоастагIчоа кIалхардевла дезаш дар гIулакх. Группаш а ях етъаелар отряд. ШIе Эскархой цхьа дакъе ГIалгIашкахьа дош хьа а даха, Галашка, Мужеча, кхыча моттигашка дIахьулаелар. Отряда доккхагIа долла дакъа Н. Ф. Гикаловща цхьана Нохчашкахьа тIехьашка даьлар. Цар на дIавахар Григорий Васильевич а...

...Граждански тIом чакхбаьлар. 1921 шера октябрь бетта ХII ЦIеча Эскара 1-ча Советски стрелкови полка 2-ча рота командира помощника чин долаш цIа а вена, шаьрна къахьегаш дIайолабир Г. В. Ярошевске. Дукхача шерашка шофер, автослесарь волаш болх баьб Григорий Васильевича города предприятешка. Дай - Мехка тIом болабеннача юкъе деза фронте а ваха, цига подразделенеа команда еш хинна из. ТIем тIа даькика масеса совгIат да.

Могаш воацаши воккха хиннев ше воллашехьа а кагирхоица беседаш е за корайоагIа цунна. хIаьта воккхарна кхаь тIема ветеранагара хьажа хIамаш а кердоагIа.

Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу хулаш правительствени совгIат кхаьчар Григорий Васильевича — ЦIеча Седкъа орден.

Е. МОБИЕВА.

ТУРПАЛХО ДIАВЕЛЛАЧА...

Волгограде, вай мехкахо — Советски Союза Турпал Нурадинов Ханпаша дIавеллача [illegible] тIа [illegible] [illegible] укх [illegible] вайцигара бахача Советски Союза турпала П. И. Крутова — «[illegible]» совхоза директора, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхьарча Совета Президиума члена, Социалистически Къахьегама Турпала А. Д. Нагорненкова, ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома секретаре О. А. Минкова.

М. МУСАЕВ.

ЭСКАРЕ ГIУЛАКХ ДЕШ БА ВАЙ МЕХКАХОЙ

Советски Эскаре гIулакх даь [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] дериность кхайкхиьй, [illegible] [illegible] [illegible] «Электроинструмент» завода токарь хиннача Вышегуров Исмайлулата Магьмад-Баширa.

Юкъара образовани йолаш [illegible] тIема говзал Iемача дика толамаш доахаш, шийца гIулакхe болча бIухошта шиннча новкъостал [illegible] хьехьа. Советски Эскаре бIухочун декхараш тIадовна довзаш [illegible] [illegible] а из [illegible] командовано [illegible] [illegible] яха тIома [illegible] [illegible] [illegible] цунна.

СУРТА ТIА: Вышегуров М-Б.

СЕРЖАНТ ТЕМУРКАЕВИ ЦУН НОВКЪОСТИЙИ

Часте хоаир тхьна Темуркаевах дола хIамаш. В. И. Ленин вена дийнахьа дена 100 шу дизара сийна йолеенича социалистически къье юкъьанцара итогаш ен [illegible] командира, цо хьехадаь уттадорaш из, Темуркаев. Хорнамий участка агитпункте сайташца беседа а ва [illegible] парте обкома секретарь, тIаккхой а могадеш къамал хилар Темуркаевех. Стенда тIа бIаргадайра тхона цун портрет. «Командира Темуркаева сана да дола эскара гIулакх — тIехьан бора [illegible]».

Малав из Темуркаев Сайд-Эмин? Сел хеста хIана ву из? Кхьбараш санна тIемахо мара вай из ногийла тIа сержантски [illegible] а йоккхаш. Шийца гIулакх деш берел белгал волаш хIама дIа цун деккар цо кхьмарчуна дозагIа [illegible], шийна тIадиллача гIулакха хьакхара бокхтоягаш цунна чIогIа хеташ хилар мара. Ишта улле къьстта чIогIа [illegible] [illegible] цунна, хьинар айдаьд, дисциплина чIогIIьай. Цудухьа да гIулакх деча цо тIеддере толаяш доахаш хилар а.

Цхьаболча тIемахошта хана дуэ дIатIамалаца [illegible] [illegible] Юкъейаца халонаш тIа ма кхьачийта а бахаьвоБ уж. Темуркаевна из хоавадаш.

— Эскаре гIулакх де хийхар [illegible] [illegible] кхахьгагIа а, — йоах из. — Нохчийна АтагIа итт класс йоалаш вална хIана а. цул тIехьагIа Грознеиска мокидаьтa чакхдоаеча заводe болх беш хиннача хIана а. Сантеле гIулакх деш, тIагIерттa долоc цхьа [illegible] шу [illegible] [illegible] [illegible] тIаьсагIа [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

— ХIана АтагIа тхьтоь [illegible], Сайд: хIана хIиа, [illegible] команда а, — йолар цуна шой новкъостех [illegible].

Шой нерадон гIулакхаш хан тайна уйла болаш вар Темуркаев из. ХьалагIа [illegible] хьакхара [illegible] [illegible] дера цо шоа, хIаьта хIана шийна нахарчарна, отделено шоа долла гIулакхш [illegible] [illegible] [illegible].

Новкъостарта дагадоагIа, командира гIулакцага [illegible] [illegible] [illegible] чIогIIа [illegible]. Санна говза [illegible] [illegible] [illegible] болаш хилар. Иаьта Темуркаев дешара классе цхьа ву а вале, пособи йоаеша хилар, шой аца аца урок шархараш волаш санна. Шийна-м дехла хIана хоара цунца ма дIаланбеш [illegible] гораш [illegible] гIулакха. Цунна дега даьлар-м наха дагагIа дIахетадаргдоала тайпара иx хоачта дешаргар да [illegible] дар. ХIана [illegible], [illegible] бе дукха методистамаш, шудухьа Сайда хь ца а хеташ, шийна хоар хьадах царгара.

Хьажа цой [illegible] командиреге. эскаршаара хайнад Темуркаевна карарбараш масадеша дIахьеяна командиргара хьайомчун [illegible]. Цудухьа цунна йоза болх я церга [illegible] [illegible] дан [illegible]. Топаш кхувдаш белар. Хеттам, из болаш [illegible]. «Бумаш [illegible] [illegible] [illegible] тергIий тоь? — олаш хаяр сержанта [illegible] [illegible] [illegible].

— Кхетог а я, топе а еэ, — бIубенна кьимлал а даь эскаргара дийхар ца, хьехарга итадетоахил тхо тIега шийна дукхь лулта.

[illegible] дIагIабдаш хьовжа, оррига [illegible] [illegible] детардина ар.

Да вa [illegible] фунагIа хIама дергдоагIа чатта дIахьехар сержанта.

АргIе цхьа тактически занята динна дагадоагIа подразделена. Хьанна [illegible] дукха [illegible] [illegible] моттиг [illegible] [illegible]. [illegible] тактически [illegible] тIа аттайр занята цунна [illegible] [illegible] [illegible]. Цу дIахьача дийнахье лаьттача занятоша сержанта шийна кхоарчар дагIаш уруевттадера, халонаш ца, тьнар долаш йола Iомабора уж. Цунгара хьехаш эцаш бар сантай, хIаьта юкъара а, занятеш чхьтьача, отделено гIулакхий йокха мах бир.

Темуркаев подразделене вовзIаш вe дисциплине бахьан долаш чIогIIа къьхкам доттабеш, [illegible] болещ, доагIаю дизза хьадеш воле командир хиларах лаьрагIа ца Iеш, кхетам болаш, шийна кхерарчаь фу де хоеш [illegible] воле [illegible] [illegible] хилар а бьлгIдопаш йулакх да: дукха ха боацаш сержантий методически конференци хилар часте командирош практике хьехадиш нвахеш чакхдоаеча гIулакхаш цхьана тайпаш делабира тьагIехьа. Шой опыт хьайбезийтаргa тIадилла Темуркаевна. Цунна хIана дош хаIЦунна дули дукха хIамаш цун долзинда.

Темуркаевна карара хаа дукха беце а оамалашка, уйлаша дилленa бебе ба уж. Нагахьа санна Шовипов Иванона, о[illegible] на двора, командира деш багара доагIIашьа а кеталеш хиннадале, чIогIа сабар хиар дина кийча хуга цхьакха дукьале йоалий мечаьенна ахар дага сантечувтаза дIа хIама дат юкъьенца Тарасин Мустика дIакейтара.

Шой дена кIозига къьабага деза дар сержанта шийна карарча ЧаботарИванца. Къаьхк доладоахаш вола Чаботарь Иван хозий мотт дика ца хоеш доакарен шотацар, политически кийчо эсала яр. Ха ца къовсаш цунца кхы тIа а занятешта бора Темуркаева, нерда хIамаш доза, къьэегаш дукхабова Iомаерра из. ХIана Чаботарь Иван хIамагIа волча сержанта эзан хилар дуаагIа дашье Темуркаева новкъостaх бахьан долаш да.

Отделенеца гIулакх деш масеса къамае бола тIемахой ба. Уж бөррига а цхьа барт бола тIемахой долле санна бах, дешача шоайла вIаши повкьостий а деха, халонашта латтадерзаш вIашк даг а буьлаш.

— ГIулакх деш цхьане хиларо чIогIдаьд тха шоаьлае, тарыйла вежарий даьд тхо, — аьлар Темуркаев.

Командиро вай тIа а чIогIIдеш дайча цу вежарий доттагIIено отделена новкъостий дешд. Советски Герзашцарчу Низий 51 шу дизара часте дешагIа барий мугIарe а этта нанькаха.

Новкъана АтагIарчо толаргчуa школена гIрозийнен мехкдантe накъхдошарашна доккхан де йиp а лоеш кхьаьаа Темуркаевна Саьдана Сайд-Эминах. Пола говза Iомаден къьхьегача цо чIогIIбу хьосалуа Даьхен низ.

М. ЗАХАРОВ.

Сурт тIа: сержант Темуркаев Сайд-Эмин.

В. Донгна сурт.

ШолагIа шу да Грознески района Первомайски станицера Владимир Трофимович Маркин Червленски ТIема-Форда Флоте гIулакх деш.

Цудухьа Советски Эскаре дукха хала а доацаш тIема специальности карерабаьй из. ХIанз йолкхагIвол командир, II класса специалист вa Маркин Владимир. ТIема специалистий курсашка дика дешарах, хьекхаме Даьхенна гIулакх дарах вай хетавеш командовантара дукха кьосьмаш хьадьа лун даь—нанас, из гIулакх тIаенIхача Грознески райвоенкомато. ХIаьта дукха ха йоацаш командоване кратковременни отпуск а еша цIаьанна сайеIеш хьалий иоххино матрос Маркин Владимир.

СУРТА ТIА: В. Маркин.

В. И. Ленин вагь 100 шу дизарга

ЛЕНИНАХ ДАГАДОАГІАРАШ

Надежда Константиновна КРУПСКАЯ

1915 шу доладеннача юхье чІогагІа болх бир довзал дахьара большевистски группаш аІаматІгІозаш...

10 феврале Думерчу нхе сага суд йир: берригача депутаташна — большевикашна Петровскена, Мурановна, Бадаевна, Самойловна, Шаговна, Л. Б. Каменевна ессылке баха дІабахийта суд йир.

1915 шера 29 мартерчу «Фу хьахьекхар РСДРП фракцина хьчa судо» аьлча статья тІа Ильича яздьа:

«Фантазин йоцa, уІош хиннача хьалхарча беттаншка Рессе болхлой сенхеташ йоца авангард гІулакхага дилара ЦК-анйн ПО-нйн гІнахьа хlотасенйй. Цу е воих «фракцентга» ла факт ца озаш яр аьлна — ец дІадакха йиш йоца хІама да. Белхе вара дага тІа яздьча: «Гера шеай вежаринта, кхыча мекхашкарча маьхах болх беча лаьнта духьал а ца дерзадеш, дерригача мехкий реакци[illegible] а партешта а духьала дерзаде деза» аьлча лаьнша Рессе дІабоаржаберсба, [illegible] болхан долаш [illegible] [illegible], революнега беш бола уІахьехйи. Рессе балхлой авангарда классовн хоаунг хІанн суд бахьан далащ геттара ду[illegible] алача нелага дІахьаьчад...» (В. И. Ленин. Соч. биаза гуллам, т. 2[illegible] агІ. 175).

Вахаре геттара чехна хьатьекхаш Ленин мед бакълуеш хиннав. Ленин кулгаш аІашца ца дохадц белх бар интернационализма идеяш йоарлара, шой ерригача формацца социалшовинизм гучалаккхара...

Германе кхокнабенна дІабелабела кьевсаш. Апрель бетта арадаьнна Люксембург Розаси Мерінг Францеси дахь «Интернационал» аха журнал. Цу сахьате дІакъайлар. Арадаьлар Юниуса (Люксембург Розай) «Германски социал-демократе кризис» аха брошюра. Арабаьлар «Вай вой мехка чура керттера моастагІа» аха Карл Либкнехта дзбаь германски аьрдехьарчу социал-демократий тІахьехам, хІаьта июль бетта юхье К. Либкнехтен Дункерен яздир тІемацц социал-демократически дукхагІбарзна лаьцача тІулакха лоле «социал-демократически парте Центральни Комитетагеи рейхстага фракцеге гуч-чахьа яздь писмо». Цу «Гучахьарча письмона» кІал кулгаш яздьдар парте гІулакхерча азараш болча наха...

11 июле Швейцаре Верне Роберт Гримма гулйир аьрдехьарчар... Дуьнен халкъашта юккъера конференци кийчъяра лешал йола хьалха ю совещани.

Конференци хилар 5—8 сентябре Циммервальде, цига бар 11 мехкара делегаташ (веррига а 38 саг). Циммервальдски аьрдехьаръар оалачох дІакхеташ 9 саг вара цапар...

Владимир Ильич хьалхехьа а дІавахар конференце. 4 ЕХ частни совещане доьлла а йир цо [illegible] зарайте рай дуьнеи халкъашта юккъерча конференцейн юкъейоалаль хила езача тактикахи. Манифестах дола дош къуйсар. Аьрдехьарчар хьалхаша ера шоай манифеста проекти тІечех а социал-демократий декхарех а йолча резолюце проекти. ДукхагІчар мехалашар аьрдехьарчар проект, дукхагІа нетикни йоли, кІеззигагІа дог ураоттадеш йола манифест тІалийнар. Аьрдехьарчар кулгаш яздир цигарча манифеста. «Хьалхара бахьекха тІа» яхача статья тІа Владимир Ильича Циммервальде уйл чайнара дорахІам баьб:

«Вай Центральни Комитета кулг хаде доагІарий лертІа дІайодиш йоапача а кхерара уйла йолча а манифеста? — аьлш хеттар Ильича, жоп а лора: — Тхоин хетачох доагІар. Вай барт ца хиларах — Центральни Комитет мнотел, конференце дерригга аьрдехьара, дуьнен халкъашта юкъера, революционно-марксистски да[illegible] барт ца хиларн [illegible] аьна... Вий уйлех, вадунех, тактиках... цхьакха а хІилл лоткъанаш вай, Манифест яьржачул кІезигагІа [illegible] ... [illegible] манифесто [illegible] бо... кьанца болча кьовсаме, цунах ладаре а къастара а хьакъехьа тІа дІа[illegible] [illegible], из бальда. кІезигагІа болча немцашна, французашна, швейцашна, норвежцашна, швейцарцашна [illegible] тІа [illegible] [illegible] ца тигар сектантски хургьар, хургІа [illegible] [illegible] а а кхы декхаргІар де а диза паргІатта йиза йиш йолаш вай долча хана» (В. И. Ленин. Бизза гуллам. Соч., т. 27, агІ. 47-Рад.). Циммервальдски конференце аьрдехьарчар аІалагІъеллар шеай бюро, къаьстта группа яь дІа а къаьстар уж.

ДІахьалхашка [illegible] [illegible] чІогІа лоха яр, из [illegible] Ильича. «Хьалхара бахьекха тІа» аха статья дІайоалу [illegible] [illegible] шорттига [illegible] йолаш [illegible] хилар боагалдакхарца». «ТІема хьоадь цІакха а ца хинна хала кризис йолча замалахь шорттига дегІабоагІа интернациональни социалистически болам» (В. И. Ленин. Соч., бизза гуллам, т. 27, агІ. 37). Дукъхьа дикха эгІазнаха цІавера Ильич Циммервальдски конференцера.

Циммервальдера Ильич цІавенача шоллагІча дийнахьа тхо Ротхорна тІа аьнар. «ІалаьнатеТ боккхача бешица» цолхар тхо цу тІа хьалгІа, тхо хьатІадаьлча. Ильич цІаьхка лаьтта Іоннжар, чІогІа паргІата йоапача, тІама ца оиншаш лое уллача меттиге, цига тхьайсар из. Морташ тІаьххар, тІаккха уж хІа а аьнна Ротхорна тІара дІахьежача гора хоза лоаІам! Альпаш, хІаьта Ильич тхьайса уллар велча саина, дІа-юха ца хьаьнн, сахьата совгІа наб йир цо.

ЦЮРИХ
1916 ШУ

1916 шера январь бетта дерз Владимир Ильич «Парус» аьача книгоиздательствана империализмах дола брошюра язде волавелар. Цу дешаІаланате йоккха терке йора Ильича, империализма экономически а политически а аагІонаш чакхьажоллаца ца ьынача бозаш болча тІеша гІулакх издарш кІоарга декха йиш йоалаш а дерхІаш. Цулухьа цо деза а дезаш болабир из болх. Февраль бутт юкъе кхаьчача Ильича Цюрихерча библиотекашка болх бе бийзар. цулухьа тхо цу кІира хакка цига дІадахар. ХІаьта цул тІехьагІа юха цІаьзоагІадга дІатІехьа а дахьа, юххера а цига дисар. Цюрих Берне чул вадар дукхагІа кхехкаш яр. Цюрихе дукха бар революционни уйла йола кагирхой, болхоех бола вах бар, социал-демократически парти дукхагІа аьрдехьа зоаьр, ...ца уйла кІезига хилера...

Цюрихе дахаш яьккхача хаиах хьалхарча беттаншка Владимир Ильича [illegible] брошюра тІа. Цу балхаь чІогІа тІа[illegible] ца, географи дукха выписки йора. Къаьстта цун уйла тІа[illegible]: [illegible] дукха материал Іоьнйир цо, хаталоагІа сена, африкански колонех долча английски йоазонта перевод е ер а Іохааьяр. ДІ[illegible] йоалаш цу тІеххьагІа цун «империализм» йийшача, цо ше дуьнаш хиннчул кІезигагІа бозаш тІабездаш хийтар из. Европа, Америка, кхычар экономически вазар ше издарра Іохадир цо. Баккьа экономически вахар лайза ца Іеш, цунга хьежна йода политически формаш, цар вина и аІашн йоаза бозаш бар цун. Илли тІакхоачаш брошюра даь йистеляьнадир. 1916 шера 24—30 апреле хилар 11 Циммервальдски (Кинтальски балиш йола) конференци. Хьалхара конференци хиннача тІехьаг-Іа 8 бутт ла яьннар, тІа-тІа шерагІа берждаш латтача империалистически тІема 8 бутт бар уж, баьдда Кинтальски конференци І-ча Циммервальдски конференцел баьдда аргаш ядар. Хьал кІезиг-дукха радикальнетІа хиннабар. Циммервальдски конференце 8 а воалаш, 12 делегат вар, конференце революцеш дикка хІахьаллашка баьккха гІа бар. Конференце хьалха харийар Дуьнен халкъашта юкъера социалистически бюро: цо тІайийнар кхаарах йола резолюци. Цу тІа йоахар:

«Капиталистически обществе кІийлен тІа чІогІа йола кхашар хургьергбаь: из хилийтара хиланаш харгдоала хьалаш хьаду социализмо. Капиталистически частни доалахьа дІа а яьякха, цуьца хьал дачча классаша дукккхачо ваза ее йоза эксплуатацни къачан низ-Іоткъаеи дІа а баьхкха, социализмо дІадоахаргда тІом хьахула баькхаьаш а. Цунхьа чІоагІча вопоро тІехьаро ньоблем хиса Іоаш ц социализмо хьабьера тІехьарча ньоблемица мора. Из манифест дІайоаржадарах Германе трамшеяшка 3 восарай 32 салтечеаш тоина текар. Германски правительства массалех а чІогІагІа кхерарнака революционни уйла чуйоссар...

1916 шера гурахьа, 1917 шу долалун Ильича геттара чІогІа чуйина болабир теоретически болх...

Теоретически хьакъехьа кийса доархІар кийса йола тактически лини оттара а. Дуьнен халкъашта юккъерча масштабах барт эгІабе, ІІ-ча Интернационалацара, Дуьнен халкъашта [illegible] [illegible] бюроцара гІулакх дохаде деза, цІаьакха а кхы хургдоаца Баутслецарен К-о-царен гІулакх хоададе деза, Циммервальдски аьрдехьарча конференце низаца ІІІ Интернационал хьоле деза ца йалхьчит дерхІар ца. Рессе Чхеидзецарен Скобелевцарен... Троцкий санна, хІана ца деваш барамцара гІулакх ІалаьнатеТ чехха хоададе дезар, кІана цхьаькка тайна мазара аІамагІкхатара хила йиш яц. Революционни хьовсам лоттабанза баргбаь социализмана тІехьа, эггара къизагІча тайнара гулбахандза баргбаь вйш хаьрду. ВоІнгІалдар аьча [illegible] гІулакх а дола пролетариата тІевдибалх беш бола оппортунисташ. 1916 шера тІехьарча беттаншка 1917 хьалхарча беттанеи санна чІогІа цаоа теоргеацаш цІаькха а хинаваш Ильич. Из чІогІа тешаш бар революци тІа[illegible]гІаш хилах.

ЭМИГРАЦЕ ТІЕХЬАРА БЕТТАШ
1917 ШУ

1917 шера 22 январе Владимир Ильича къамаьл дир Цюрихски халкъа цІагІа кхача кагирхой собране. 1905 шера хиннача революцех дийцар цо. Йоргаь цу дийц кхача мехкашкара — Германера, Италера, кхычахьара баьхка, империалистически тІом тІа дахьа лаца ца тура кІезиг-дукха кагийнах бар, цу кагийча наха болхлой революционни къовсам опыт, Москвски восстание доархІаш бизза дІабовийта гІертар Ильич: 1905 шерарча революцех хургІолча европейски революце сурт доархІар цо. «Шеко яц, — йоахар цо — из хургІола революци пролетарски революци хургьларах, цуз совгІа цу дешна кхы а боккхагІа болча доархІаме: шой чулоацамга дилача пролетарски, социалистически хургьлarах. Цу хургІолча революце, цхьан агІорахьара, кхы боккхагІча йоараме хьахьокхаргда духьала йирсача тІемаца, аллха граждански тІемашца мора адаймаш капиталао низ-Іоткъаш мукъалоахаре ца хилар, шоллагІча агІорахьара, дукхал классове хьакъехье сахетам болча пролетарех мара ІалаьнатеТ дукхача эксплуатацена кІаллаттача наха бола баьччаш хулуьг а хург а ца хилар» (В. И. Ленин. Соч., бизза гуллам, т. 30, агІ. 327). Несепезтивни ниттта хилараха цхьан минуте шекваладар Ильич.

(ДІахоаде хургда).

(АПН).

ДІалодадар. Хьалхарчуга хьажа №№ 143, 146, 150, 154, 157 (1969 ш.), 4, 6, 9, 11, 13, 15, 18, 20 (1969 ш.) болча «Сердало» газета тІа.

Дукха ха йоаццаш «Терек» яхача объединене болх бе йолаеннай берий шараш арадоца цех. Цига хьинаре къахьегаш ба бахлой В. Прахорова, Б. Аверханов, Л. Балиба, Н. Бочкарева, кхыбараш. Юкъера дьорхІача хІара сменагІа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

Сурта тІа: В. Прахорова, В. Аверханов.

И. Панова сурт.

ЖЕ ЙОАКХО Ю

Тха боахане ши эзар совгІа устагІа ба. Доамаш хьалашка уллача боахане жа лелалара Іалха аьттув беце а дІадахача шера дикка къахьегама толамаш даха торо хилар тха. Нигта, дІадахача шера хиннача ерригача лоткъах ку-рийта процент жено елар.

Жа дика дехІа Іангара дахар боккхача доархІаме да. Из дика кхета а дем цу гІулакха лергІа кийче йир оаха. Колхоза йоархІа а цех дика тойир, дезинфекци йир. Цу гІулакхе торо хулийт, хІана, Іа шийла хаттача хана, жена лаьраш ца хилийта. Цул совгІа тІехьа шорта доакъар а Іалашдьалар оаха, хІаьта жере Іадашкхаргдарча хьегІа а зийдар.

Дукха ба тха колхозе дика къахьегама толамаш даха жа лелалераш. Царех ва Хамзатов Дени. Къаьстта дика Іангардоахаш латт цо шой Іулацира жа. Іа шийла а дазаш жа дукха дезаде торо ца хиларах йол, концентраташ а телаш кхоаб цо уж, хІаьта дегІа эзаза, гІийла жа хьа а къестадоеш уж шоай къаьстта [illegible].

Хамзатов Дене гІулакх дача Іулаша 430 устагІа ба. Царех хІаралоа тІера 2,4 килограмм тха лаьккхад Дене, кхачах доагІар ши килограмм мара доацача.

Бехктоныаме да цо укх шера тІайийца декхарааш а. Дене доацлеинад ицьаккха а устагІа тІера ца боалийташ дерриге жа Іангара даха. хІара устагІанна тІера 2,5 килограмм тха лакха, хІара біаь хийна тІехьа 95 Іахар кхебе.

С.-М. МИМБУЛАТОВ,
Советски районе XIX партсъезда цІерагІча колхозе зоотехник.

КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш

кхоачашъеш

ТОРОНАШ ЙОККХИЙ Я

Юртбоахама производствое дІахо дегІайоалара лаькъаш белгалдаьча КПСС ЦК мартски (1965 ш.) октябрьски Пленумий решенеш вахаре иккъелдувеш, юртбоахама культураш дукхагІа хара болхе къевсам боарцабаь тха колхозе. Тешнаме лаьла хьулаьш кхобаран лаьтта лелаларе интенсификаци яра чІогІа доархІаме да лаьтта шоай боараме удобренеш ахкара хий диллара. Тха боахама ялат дІадувча 9147 гектарах хий дехкаш 3800 гектар а. Сунженски районерча хьалхара хригацие доархІах тешшаме хьалхьех хий дехкача лаьттаьгІа хьатулача хьамкІийи кІийней хьувкъяме. ЧІогІа хьувкъ уллаза хий дехкача кхувша хьамкІа, кІа.

Укх тІехьарча пхе шера юкъера лаьрхІача хий дехкача лаьттаь тІара гурахьа дувча кІина хьувкъам 26 центнер ба, хий ца дехкача лаьтта йийкачул дикагІа хаувкъ дьажкІа а. Масала, дІадахача шера колхоза цхьоалагІча бригада кхаш лелалераш хий дехкача 560 гектарах хІараие тІара 29,9 центнер, шоллагІча бригада коллективе 25 центнер кІа дахькхар, хІаьта хий ца дехкача кхашкарча 1200 гектарах хІаране тІара 18 центнер мара ца[illegible]ар.

Гурахьа дувча кІина чІогІа хи лаьттех тІоадах чуйолийташ дулла хий, къаьстта гурахьа кІа тІадаьннача хана. Іан кІалдаха дегІ сеналаца а біаьсти трубка ль ханашца шуре йотталца йолча хана а.

Хоаш ца хилара боккхача доархІаме да ялат дІаделдь хий диллар. Цул эффективность чІогІагІа лакхи хул из хинахьа диллача. Гурахь хий дехаш растенеш кІъатаргІа дегІайоагІа, шалала дукьалъетта низ болаш хул, хІаьта юххера хьувкъам лаккбу. Цудухьа соалца гурахье лаьтта тІоадах чуйолийташ хий диллар оаха боахама йиъ сантара хьатІа вел оттача лаьтта.

Шин тайпара хий дехкаш оаха лаьтта: дІаьхха харшаш доакам тІагІоллен дегІаш хьисаме хий деттача установкашцеи.

Шолла оттале боахаца чурча хий дехкача сотах 48,5 километр хилал йолчеш ремонт хьй.

Деккхий хьокхамаш гойт юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара Находкин Иван Михайловича кулгалдеча бригада шин звенос. Цу шин звенос шин біаь гектарах хІаране тІара 19 центнер гІадуаргаш чуера соахка, планах 16 центнер йолча. Из дика хьоксам ба.

Кулгашка къа ца хьегаш дукхьал механизмашца хий дехкача лаьтта 30 центнер кІан 31 центнер духкъ баьккхаб Еремин Николай Алексеевича кулгалдеча шоллагІча бригада кхаш лелаерашна. ХІаьта хьажкІа хьувкъам кхы а дакхагІа ба. 285 гектарах хІаране тІара 41 центнер фуальакха хьажкІа чуера [illegible], соацка, [illegible] 35 [illegible] йолча.

Цу толамий керттера бахьан йоахаш йола хьажкІа кхеера технологи йиза кхоачашьяр, керда, эффективни агротехнически приемаш кхетайча юкъехдахьар, хакача балханта механизаци ю да.

Боахха тераш тІабохийт оаха хьажкІаш мача лаьтта дика предшественникаш хилийтара. ДукхагІа долча дахьне цо гурахьа дийна кІа да. Кіа чуйица из дахлаинге 8 — 10 сантиметр кІоарга лушеш ю. Цул тІехьагІа оасар тІадаьлча шоалагІа лушеш ю 12 — 12 сантиметр кІоаргал доалаш. ТІаккха зойа [illegible].

Хоаш ца хилара боккхача доархІаме да хиннахьа удобренеш яхар а. Керттера оахан дале хІара гектара кхо центнер кхоачийташ суперфосфат тоос оаха. Біаьсти шин культиваци ю: хьалхара культиваци лаьттанара лаьттанаш тІоадал дІакъайлачул тІехьагІа дика шириддьнна кхо дуллаш. ХІара гектара 50 тонн кхоачийташ 14 — 16 сантиметр кІоаргл оахан дехи лаьттанца дІадоу кха. Фу дІадело шоалагІа культиваци ю.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийлаинца лакъадахара паччахьалкхенга юртбоахама культураш йохкара пхе шера план 1970 шера 22 апреле кхоачашъе декхар тІайийцал колхозхоша шоай юкъарча собране.

1969 шера шоаш тІайийца декхара дакхараш толаица кхоачандара шоай къахьегаш Іалаш лараш тІа кІалтІехьбоаккхаш, лаьтта лелалара культура лаккъеш, хий дехкача лаьттех кхы а дикагІа пайда эцаш хІара гектара тІера кІа 27 центнер, кхортол — 160 центнер, сом 70 центнер лакха лаьрхІад колхозхоша. Кнтта хьувкъам лаккбеш 1970 шера 7 ноябрь тІаккоачаш пхе шера плана совгІа паччахьалкхенга кхо бола ялат пхи эзар тонн, кхортол ши эзар тонн, сом пхи біаь тонн дІахьа лоххар тІайийцад оаха.

Колхозхой дика кхетаду укх доархІамера декхараш кхоачашдара лаьтта лелалара культура лаккхьара, массе оагІорахьара химизаци яра, садоахача хІамашка лазаренашца биологически средствашца къовсам лоаттабара керттера терма тІабахийта безилга.

Ала деза, хий дехкарца цхьаза юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара боахача доархІаме хилар лаьтта хьалха хина культура мелагІа а хьежаш энаш йола питательни вешествашш кхоачамболаш хургйолаш органически минеральни удобренеш тоесар.

Укх шераш дІахо йоаче хаиеш дукха дунагІа ях лерхІ оаха органически удобренеш, химизаци яра кура дІайоляьй. Из кхоачашдеторо хулийт хІара шера дегІаухача хьайбай боахаме. Укх Іай хІайнале тхьаь итт эзар тонн дика ширлальни кхо дІайазид колхоза кхашка. Кхо дІаувза 22 саг волаш лаьрхІа отряд вІашагІъеллай. Отрядега йолаш я эшаш мел йола техника. Самоходни шасси тІа яхо хьатІалотт автопогрузчико, ІедоаосаденІ култ тоха ца дезаш машине ше доассаду. Цудухьа дукха ха йоаллаш тракторист тІа яхо хьатІалоттача а ІедоасадеГІа а. Дийнахь 10 — 12 рейс е кхоачу царех хІаваммр. Кхо дІаувзача хьинаре къахьеж механизатора Литвиненко Александра. Цул дукха тІехьа биеш Синчинов Василий, Савчуков Андрей, Горнов Александр.

Минеральни удобренешна гурахьа дийнача кІина подкормка еш шіи агрегат я хІана колхоза кхашка. Хоаш ца хий [illegible] лаьтта тІера удобренеш дукха [illegible].

ХІара шера паччахьалкхено дукхагІа [illegible] боазамерта минеральни удобренеш. Оаха тха йийзаб 11434 центнер суперфосфат, 2872 центнер селитра, 1048 центнер калийни [illegible] кхашка. Укх шера оаха дехарна кхы а 340 тонн суперфосфат кхьхай ткоаь. Из біаьстин юхье тоссаргья.

Нигта шоашта барагІувача дихача гІулакхашна дегаш уралтагіаь колхозхой шоай лерригі низаш тІадахийта къехьетий ба В. И. Ленин ваь біаь шу дизара лакхарча хьакхадамашца маккьбаш.

Д. КОЛЕСНИКОВА,
Сунженски районе «Путь к коммунизму» яхача колхоза гидротехник.

«СЕРДАЛО»
3-гІа агІ. 22 февраль, 1970 шу.

РЕЙД

ГІУЛАКХАШ САТЕМ БАЙНА ДА

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна шерра социалистически яхь а йоаржаьь тар яц лу дикагІен сихагІен тракторашш тІехьатуьса инвентари біаьстан юхье кхашна дертдоача балхашта кийчъе гІерташ ба Грозненски района «Ермоловский» совхоз тІара оалхазараш лелалеча совхоза механизатораш.

Верт тайна, бахка гІора, оалагІолаш а механически мастерскера коллектив. Цхьабакъда, цар мела чІоагІа къахьеге а ремонт яра гІулакх мела дел. Мастерской чуйолча помещенеца [illegible] ремонт ца яр-бахьан долаш совхха декабрь бетта ширш йиш хилазар механизаторий техникана ремонт е болабала.

Совхозе механизаторий ремонт е еза 12 гусеничнин 29 чархаш тІарчеи трактораша, тракторашта тІехьахувлача 27 нохара, ужжамиссел йолча ялат хІалувча сеалкашта, 29 культиватора, тхьаьх совгІача комбайна, жаткашта, дукхача кхыча юртбоахама техникана. Царех иттлагІча феврале кхачачалца ремонт яьяьннай 1 гусеничнин 22 чархаш тІарен трактораш. 80 процент гарга юртбоахама инвентарь. Грозненски МРО селІа Сунженски МРО кхоьа гусеничнин трактораш латт тоаш. Комбайнашка хІана а агІа дІакхаьчанн...

Керда шу долаленнача юхье денз вІашагІа а яькха вердІ гусеничнин трактор латт механически мастерске запасной оатхалаш ца хилар бахьан долаш механизаторий тоне йиш воацаш.

Іуйрийна 10 сахьат дьенлар тхо мастерской дІачудаьлча. ВІашагІьяьххача тайпара латт тракторш. Чухьа цхьаккха саг вац. Мотоцистий цехе иттален совгІа механизатор вар.

— «Цхьана яде дезарга вай... біаьсти хІа дукха ха йисац... хІаьта вай кийчъяь техника а яц... ахь ма лий ер...», — сахьайза къамалаш дар беш.

— Еррига техника вІашагІа а дьякха, запасной оатхалаш ца дилар бахьан долаш Іурра денз де хІама доацаш латгІа тхо, — йоах механизатораша.

— ЛоархІаме балхаш дене шаІ мара «Э-153» яха экскаватор яц тха совхозе, — кхин экскаватор лехкадоа коммунисте Алданов Хьамид, — гидравлически коробка, насос, стоянка лаха могаш яц совхоз, хІаьта экскаватор ше лаьтача тайпара летташ я.

— Іурра денз саррала деш хІамь доацаш я хийле, бутт чакхбаьлча хьенца лелаиа алапи хилац, — йоах Ахмадов Мохьмад. — Деррига а эзар январь бетта кийца алапи 38 сом 90 кепаги да. Бола бара эшн хьатлаш лац, материальни безам совбоакккаш хІама а лац.

Кхашкарча бригадин стоянка тоаш юртбоахама инвентарь. Укхаза кхы а вагІа дол гІулакхаш. Араюкъе хеттайн, лаьйла болх беш ба механизатораш. Запасной оатхалаш а яц.

Мехмастерской помещени укх Іай вІалха йолтьаьлц юхьа лоадамбоаца хІама бахьан долаш — дІайикъа батарей патрубка шІеи ца ярах.

Моторашта, кхыча хІамашта ремонт еш хилча саларка яц. ХІаьта из да километр тахьа ваха веза хІаране. Цхьа-цха дола заправочни машине йолаш я, цунах кийнна пайда яха мехаргбар механизаторий балхара зехьа ца а йолеш.

Мехмастерской кхачувал кхо саг. Совхоза инженер Козарев Іуссамн управлениера виь кхыи.

— Юххера а гуча-м ваьлар ер, — йоах цхьан механизатора.

— Сенна гудденад шо? Хіана латт шо бола ха беш. Сагота ха ца йий ер! — раьза воацаш біарахьежар инженер механизаторашта.

— Йоа, инженер, запасной оатхалашца тхо Іалаш хІана яьлац Іа? — жоп дала дезача метте, цхьатарра юха хаттар дир цар цунга.— Іурра хьа а дахке, деш хІама доацаш саррала Іохайше а дьегІе кІа лалх тхо. Тхоай дегІах тхоашта хьаж йоагІа тхоца кхы хІама а ца деш тхоеш дагІарах. Біаьсти кхи [illegible] лоадаш ца [illegible], [illegible] цун уйла еш ше-м яц — хьон [illegible] хургдахейи. Кхоаха доагІаче деи уйла хІана яц вай? — гойнр дукха механизаторашта.

— Центральни базе запасной оатхалаш тхьакепаш байна. ХІаьта из [illegible] управлене кулгалхой а [illegible], — бехкаш дуьл инженер, дилчо дие Іан кийчо лахки еш хилар [illegible] а бахь.

— Директор, парторг, механизатор тхоай инженер а тхоеи біарга ца гуш беттанш ваз, — йоах совхоза механизаторашна, — церна дукхагІа загалдаккхараш кое тІера оалхазараш да. Хьачу ца кьожаш мастерскова юххе гІолла тІйя а байна шоаш болхламехьа а оалхазарий ферме бале уж. ЦІаккха а еш собрани да. Нига дукха йиш хургьар кІимчачбоннарех, уж дІадоахаргдолча наькъах.

Механизаторашн дувиччох гуш да, совхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацей кулгалхоштеи дирекцеяи шоашта тІерччох бехкдоах хеташ ца хилар.

Біаьсти хьатІайоагІаш латт, хІаьта техникана ремонт яра болх цу дипале бав ца балар кхераш болаш ба.

Хіанз дика тохалое а кхоабе незар уж.

Рейдоци бригада:
Махмуд МАСАЕВ, мастерской заведующий [illegible] кхоачашвар, Муса САДУЛАЕВ — ДИ заведующий, Ярагі ЦУЕВ — «Сердало» газета штате воаца корреспондент.

Г. П. ТРИФОНЕНКОНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Дукхача шерашка, беркате юртбоахама органашка болх барах а ваьча дийнахьа денз шовзткъе итт шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла ТРИФОНЕНКО Григорий Павловича — Сунженски района XIX-ча партсъезда цІерагІча колхоза трактористa.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

Молдавски ССР. Мехкарча дукхачча къулбехьарча районашка гетгара дика могадеш да селекце, фу кхедара, кхашкарча культурай агрохиме Молдавски Іилма-толлама институт Іалмахоша кийчдаь «бельцкая-32» яха кІан «дойна» яха тураха бувь мукх. Укх шера Молдаве Украинин сортоиспытательни участкашка толхаргда кІан керда сорт — цу институте кийчдаь «глория».

Сурта тІа: институте селекцие отдела заведующий биологически Іилмий кандидат И. П. Уткина «глория» яхача кІана авторех цаь.

Е. Драйнера сурт.
ТАСС фотохроника.

ХОРЖАМАШТА ХЕТАЯЬ

КПСС Октябрьски районе хилар района юкъьамарча партийни организацей секретарий совещани. Из хетаьдр къахьегамхой депутатий Советашка хоржамаш дара дехкашта.

«Советашка хоржамаш дара района юкъьамарча партийни ор[illegible] [illegible] декхарех» доклад йир парте района хьалхарча секретар Н. И. Костиченко. Цо белгалдаькхар къахьегамхой депутатий Советашка хоржамаш дара районе віашагІъеллача агитпунктащ хаьжар[illegible] [illegible] [illegible] литически болх дІахьош хилар. Из болх къаьстта дика вІашІехььякхаб Н. К. Крупская цІерагІча культура Дворца (зав. Х. Г. Гарифилин), Нохч-ГІалгІай мединститута (А. Н. Анцыганов), № 7 йолча профессионально-технически училища (зав. Н. М. Слетков) агитпункташ. Иллнах бу цар болх, оттаьй дежурства графикаш, кийчъяьй хоржархой угголкаш.

Совещане нигта къамаьлаш дир парте района партийно-организационни отдела заведующий Н. К. Бостика, КПСС районна политпросвещене кабинета заведующий Н. И. Кривоносова.

П. МАРЧЕНКО.

Республика писателий VI-ча съезда накъадолхаш

ВАЙ ХАНАЦА ГIА БОАХАШ

Укх тIеххьарча шерашка, Нохч - ГIалгIайчен писателий V—VI съездашта юкъерча хана, хиннача литературни опытага хьежача, ала бокъо а йолуш ала деагIа вай литературе парте хьахьехха нийсъ баьб, дуккхача къамий советски литература сийлахь - йоккхий традицеш дIахо а кхихьар.

Писателий тIеххьара съезд хинначул тIеххьагIа доккхий хуьцамаш хиннад вай халкъа а вай беррагIча мехка а вахаре, йоккхий событеш хиннай. Царех эггара йоккхагIыр Советски Союза Коммунистически парте XXIII-гIа съезд я.

ТIеххьара съезд хинначул тIеххьагIа дIадаха дин шу республика писателаша тIоагIIа къахьегаш чакхдаьлар. Цунна тешал ду литература массе а жанрашка даьхача толамаша.

Вай литература керттера турпалбакъдар. Сийлахь - воккха Ленин вах 100 шу дизара накъадолхаш вай деккхал деш дагча вайна карагIдьинарех дола бакъдар.

Вай литература керттера турпал бакъдар да вай ахаш хилча цо чуловд нийсача новкъа дIадаха вайна новкъардо еча кхоачамбоацарех дола бакъдар а. Парте санна, шира хIана къайла а ца хьош дуаца дешарийна да цунах литература а.

Партен халкъен вахаре белгалдьахача событеша, исторически боккха маьрхIам болча событеша йоккха ваIхарий йир литература дегIадоаладара, къахьетта цун эггара боккхагIа маьрхIам болча жанра — романа. Писателаш вахарга кхы а кIоаргагIа хьажар, вахар кхоллача а хьадеча а сага дукхагIа цар терко яр, цар общественно-исторически уйла кIоаргагIа а шерагIа и хилар — цу хIамаша тIаувзаш я писателаша етцетия хана дьахь произведенеш.

Укх тIеххьарча шерашка вай тешаш в долаш шер а хьй йиза а хIэай прозана шин йоккхий торонаш. Вахьда, уж торонаш хIанз а йиза гучаьхалц. Цу хьакъехха вайна къьбгта хьохкам луш я С. Арсанова «СадеттагIчох», Х. Ошаева «Алан шерашь», И. Базоркина «ВIаьшеверий боадонтара», М. Маманаева «Революце мурд», И. Сулаева «Тоесолта лоамашкара хIаьвода». С. Чахкиева «ШоллагIча дийнахь Iурра», А. Бокова «Беже кьонгаш» яха романаш, М. Исаевай «Ирзна овла» яха повесть, А. Ведзижева «Кхур чура цIи» яха дуьцарий сборник, У. Гойсултанова берашта лаьдь книжка. Цу книжкий турпалаш Даьхен дуьхьа, халкъа дуьхьа денало гIулакхаш деш бола нах ба.

Вахарпара бувзамаш чIоагIдалар вайна ту эггара хьалха шейиц проблематика дегIаярна, вай прозашта тIаьIертта дIайодаш хилайна. ХIанз вай прозанкаш кIоаргагIа хьеж халкъа вахарга, хьакхашта анализ а тIо, маьрхIам а бу вахара лалерий. Диниц шерагIа эем боккх писателаша ета уйлаш, тохкам бу, кхагIа уйла ю яар хулача событей.

Нохч - ГIалгIайчен поэзи укх тIеххьарча шерашка шай идейностага диллача кIоаргагIа, хуламаш массе оагIорахьара болаш, бера шаьхьата диллача сага дег чу ийсвчаш, лаиргIара, уйла яра беламгIа йолаш дIаэттай. Иштта да масала, А. Яхиева «Уйлаш», М. Мамакаева «КхертIошна дуцца», Н. Мужаева «Иилли дIахо ирдер», В. Саидова «Лоамашка малх» яха а кхыдола а сборникаш. Цу [illegible] шай хьттацнара патриотически бедаш лахьбу, иллий ираза а хозален в'хьест бола къахьегаш дархIара а цун хам бара а тIаьхьах.

«Вахар поэтически бедаш болаш дац аьнна хета дагIац, — яхаш яьдьэ сийлахь - воккхача Гете. — МоллагIа яр йолча сюжетацара безаме оагIув гучаьккхача мара поэте дIахьокхаргдац ше гевза хилар». Вай поэташта иштта хет вахар, иштта кха а хьувкх.

Нохч - ГIалгIайчен поэзе шекo йоацпаш толамаш даьхад. Бакъда, хIанзарча эпаце дувца доагIа поэзи дегIаахара кхы а лакхагIча дагIах. Дувца дезаш а дац, поэтически гевзала таханара проблема техническ проблема хиннa па Iеш, сагал долаш хилара пообле а хиларах, хIана аьнча вай гевзале критерий Ленина ма яххара вахар кхолла сагмара хила йиш яц.

Вай дерригача литературай искусствай лаpде санна, вай драматурге ларде а латт, из хьахиннача хана дена, Ленински идея искусство халкъан хилар искусствани дергаслар.

Шай дика традицеш йолаш да Нохч - ГIалгIайчен драматически литература. Шо ма ходалийтар 30-ча шерашка эггара хьалха къаман театра сцене воьций литература хьадедаьча Бадуев СаIида «Ще кроность», «ПаьтIамат» яха произведенеш оттайнча. Литература уж дика традицеш дегIайалла еза.

Укх тIеххьарча шерашка вай драматургеаш гIерe вай хиарча сага образ кхолла. Цу тIехь цкъадаш толамеш даьлад. Масала, И. Мусаева «Тирза тьигIош», С. Чахкиевен Г. Русланиев «Къонгаш болча хана» яха драмаш.

Халонаш тIа ца оттош бац вай драматургаш, бакъда цар тIагIертта къахьег, кердача темаш тIа болх бу. Из болх дуккхагIа беркат доалаш хургба, нагахьа санна вай театрашта драматургашцара шоай творчески бувзамаш лакхдой, вIаши хьал а лоацаш цар болх бой.

Отчетни хана берашта ладама писателаша дика книжкаш арадьхад кьонача дешархочун дотагIий а хиниз дIаайттад уж. Белгалдаха мегаргда У. Гойсултанова «Массанена а хьежалба малх», «Iарби», А. Ведзижева «Папур—турпалвочун йIерахо», С. Чахкиева «Эшер» яха книжкаш. Берашта дика книжкаш кьадьд вай къонача писателаша Хь. Саракаева, А. Версанова, А. Дикаева, кхычар.

Писательски организаце дешарашь бехктокхаме дар. Писателаш дешарлоархIам кхетабера оахь, партена, халкъа, мехка кьалхашка тхоаш декхарийла дола хоара тхона. Доккхийча декхарашта устара дахташ цхьакха а писатель вацар.

Тхоай творчески вахара нийсъ, тхоай произведенеш тIа тхо декхарийла дар халкъо бахь нийсъ хьакьокха. Хьахулар Советий Iадьая бахьан къоасаш лоаттабача турпалех, вай хахарча сагах дола художественни книжкаш. Периодически кепайоалан тIа, радиочу а телевидене а гIолла дуккхача книжкаш дешаралца вIашагIдеттачуча еаш яр писателий оаз.

ХIанз вай литературана юкъе оргапта жанраш я. Хала хьакилар уж. КIезига дацар гIалаташ, традицей йоккха ларх яцар, тIаьта уж традицеш кердалар кхоллача хана. дIахьалхашка вахара чIоагIа ечаш дар.

Уж дукхча халонаш тIехьашка аьнна. ХIанз шерпача новкъа зьхачад нохч - гIалгIай литература. Вай писателий книжкаш вай республике нийша па Iеш, гьна цун доалопел арахьа а деш.

Тхоай творчески вахара нийсъ, тхоай кхел партийни съездий, партийни Пленумий решенешца нейс оаха. Из традице а хиниа кIоаштах, тIаьта цу традице бокка чулоацаш ба, хIала аьнча пасте, цун коллективни хьахьтвало шийца цахь вахаш хьахьнал, сий, охь-аздад.

Парте бокха мах бу советски писателий творчески балха, цо писателех ший тешаме гIенчаш дерхI.

КПСС ЦК апрельски Пленуме идеологически балха хьакъехьа аьшарашна писателашкара хIадее буржуазни идеологеца доаттабеча къовсаме шоай йола лоархIам кIоаргга кхетабар, коммунистически тешам чIоагIбар.

Писателий керттерча декхарех цхьа декхар да дика уйла, шера уйла, безама уйла. Даьхенца, партена, халкъа тешаме хилара уйла нахьа дег чу йоссар. Вай декхарийла цa парте хьалхашка оттадь декхарашь дог гIоздьнча. талант йолаш кхоачашле кийча хила а уж кхоачашле а. Вай лииала йиш яц волаш халкъа гIулакх деш латташ хилар, литературен искусствон халкъал а партийность а йолаш хила дезилга.

Ленински юбилея къахьетама вахте эттай Даьхе. Сийлахь - воккхача Ленина орден лелаеча Нохч - ГIалгIайчено ше хIана кхоллаш даьхача толамех партега рапорт луча хана республика писателаша, доккхал а деш, Маяковски дешаьцца ала йиш я:

Оаха доккхал ду
Тха къахьегам
Республика къахьегамо
Юкъе болаш!

Дог чура йоагIа пIеша уйлаш талантa кхо ца еш, нохчийн гIалгIайн писателаша кердача ликата произведенешца белгалдеаккхаргда В. И. Ленин вах 100 шу дизар.

АХМАТОВА Раиса,
Нохч - ГIалгIай АССР писателий союза правлене председатель.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА»

АРГIАНАРА НОМЕР

Дукха ха йоацаш араьннача КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандай агитацен отдела «Агитатора блокнота» йиълагIча номер тIа «Моттигерча Советашка деча хоржамашта накъадолхаш» яхача рубрика хIал я «Хоржамий» кампании массово - политически болхи» яха редакционни статья. Хоржамий кампани дIахьош бе безача массово-политически балха декхараш белгалдаь цу тIа. «Блокнота хьехам ду...» аьнна кеота болча материалашна моттигерча Советашка деча хоржамашка кийче еш пропагандай агитацен болх вIаштIехьбаккхара методически указанеш ду.

«Сийлен летопис» яхача рубрика хIал я Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетаьь «51 шу Октябра завоеванеш дерашь» яха Н. Табакова язьь статья, Н. К. Крупская 100 шу дизара хетаьча материалий подборка.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

КЛУБАШ ЮСТАРА ХУРГЬЯЦ

СОВЕТИЙ ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

Хоржамаш политически лоархIаме гIулакх, советски вахьа ший тайпара доккха цIей да. Цудухьа царна хIанз деча кийчамна юстара хила йиш яц тхо культармейцаш а.

Цу кампане тхоай дe дезар белгалдаьд оаха, вIаши дагадаьннад. Хоржамашта кийче яра хетаьь плана оттаьй. Цу тIа белгалдаьд клубийн библиотекийн де дезараш. Къахетта тервал тIабалийта дахьрхIад оаха цу деношка сарахьа клубай сценаш тIа пьеса из хилийтара, харжархой дог доагIаргдолаш уж хилийтара. Иштта кастъкаста вIашагIбеттаьургба художественни самодеятельностах кхы дахьа хоадараш, цар кийчъертъа керда номераш, новкъостал доргдa къонабарий сайренаш вIашагIьекха.

Нахадкаш района партпашка аха йолаесний хIанз автоклуб. Цо бригадашта, фермашта, агитпунктанта хоржамашта хетаьь литература, газеташ, журналаш кхуух. Клуба белхлошта новкъостал хьун агитатораш, библиотекараш. Цар гойтара агитаци хоржамех, къахьегама листовкаш, пенгазеташ архенца новкъостал ну белхлошта. Хоза кийчъьй СунхотIарча ферма Шо уголок автоклуба белхлоша Мошхоев Iалаудинен Мальсагов Альвиден, цо а бахь доккхийча аланашца яа а дахь хьалтехал цар социалистически декхараш, метоэа тIа хоржамех, Советски Конституцех дола литература а.

Культотдела белхлой кутанаргарча клубашка, библиотекашка дIахьежабахь. Цар новкъостал ду болх вIаштIехьбаккха. Шийна цигара хоржамашта кийче яра хьалханка оттадь декхараш дика кхорчашцу цу гIулакха оаха Дзайрах хьожаьча тха методиста Цицкиева Тамаре. Хоржамашта хетаьь хоза керда гойтара агитаци кийчъьяй уккха цун новкъостала. агитпункте вIашагIьекхий тайп-тайпара советски демократех, Конституцех, хоржамех долча литература угоаваш. ХIанз харжархошца беседаш [illegible] литература дIахьехаш, уж вIашагI а бетташ шоай дe дезарех дIахьехабеш, царна новкъостал деш я Цицкиева Тамара.

Хоржамашта къахьта дика кийче еш а Iаьлий-Юртаpa клуб. Шай болх дика боаш, хьаьэа долаш саг я цигара заведующи Гадаборшева Люба. Укх деношка цу клубе сакъердаме сайре хилаш. Иштта хоржамех аьшa чулоацам бола беседа йир харжархошка.

Клубе вIашагIъеллай «Интернационализм — вай хини советски демократе идейни хьасть» аьнна бола фотовыставка. Шоай юртарча харжархошта концерт вIалла кийчъьйна ба хIанз клуба художественни самодеятельностс дакъа лоацараш.

Иштта лоархIам бе, цо гIуллакх дIаьча тайпара белхтoкхаме хетам хоржамашта кийчо еча дакъа лоацаш ба ТIой-Юртарча культура ЦIен белхлой а. Довака-Юрта тIоц хинна 50 шу дузача денна хетадаь дика хоржайхошта концерт хьекха кийчлун а укхазара Хашхоев Бориса куллагу художественни самодеятельност коллектив.

Укх деношка районе цол йолаш культучреждений белхлой вIашагI а теха хоржамашта кийче кхы а дикагIа иштта оргъа, хоржаргаш хьашташ кхачаш иштта дерга аьнна дагадаьр духьа семинар а дерхI оаха.

А. ДЖОРТОВ,
Назрановски районни культотдела инспектор.

КИТАЙСКО-АМЕРИКАНСКИ БУВЗАМАШ

ПЕКИН. 19 февраль. (ТАСС). Синьхуа яхача агентства беча хабарах, КНР къьча мехкашцарча гIулакхий министерства викале къамаьл дьх Варшаверча китайско-американски переговорех лаьца. «Китайски правительства хIанз де ца доагIаш дерхI духхьала посланца китайско-американски переговорий 135 заседани яр, — йоах заявлено тIа.

Хоьш малхлара, 20 февраля араIахара заседани е а цига цхьалош леваш, царца «ВIашагIкхийттача Штаташца машаре дахара шо принципах йола соглашени» яра дош а лолаш. дуцца а аьна дIалелхача шара предложенн еинача КНР правительства инициативах дIадаладеннадар из гIулакх.

КНР-ен США-н посалаш хIанз вIашагIкхетар «ца эшаш хиларах» китайски правительства решени яьй, йоах КНР МИД-а викала заявлене тIа, хьалха Голландe хиннача, кул тIехьагIа США дIавахийтача китайски дипломата Ляо Хэ-шуе Китайна тийшабоалх баьб аьйна воацалешь США правительства арадаккхарах «антикитайски атмосфера» оттарах.

Цхьабакъда, цул тIехьагIа цхьа ха яьннача гIолла американски кепабоазан тIа арадаьло китайско-американски переговорашца яра моттиг Варшава хилар китайски оагIув раьза бац, яхаш вола хоамаш. Иштта моттиг дерхIаш цIи аьккхар, къаьста аьлча, Женева яр. Цул совгIа белгалдоахар переговараш яра мегаргйола помещени лахар США шийна тIавашаш хилар а.

ВАРШАВА, 19 февраль. (ТАСС). «Дзенник людови» яхача газета белгалдоаккх, Варшаве вIашагIкхетара тIехьадаьккха дале а. Китай ВIашагIкхийттача Штаташца переговораш яра вIашагIкхета бедаш болаш хилар. Газета дерхI переговораш дIахо цига тIехьадаккха китайски правительства из решени кхачаме [illegible] Цудухьа Пекина дуцар хийха доагIа мехка чурча конфликта хьостаьча бахьанашца а «стратеги» шийна помешш лакхъе гIертар хиларна аьхаш йоду газета.

НЬЮ-ЙОРК, 19 февраль. (ТАСС). Пачхьалкхен департамента викале Макклоске пресс-конференце белгалдаьккхар ше аь решеи радиочу гIолла дIахайкхадаьккхь кхьах Китай Варшавеерча США посольстe хоам баь йилар. Макклоске иштта аьхар хIанз США гIерт Гонконген кьига правительстваьцен гIолла КНР Iаьлашца бувзам оттаба.

«КОКА-КОЛИ» ПОЛИТИКИ

РАБАТ, (АПН соб. корр.) Марокере «кока-кола» яха малар ду йоазаш йола американски фирма кхы тайпа болх бе йолаенай: Вьетнамах дола фильмаш хьахьувкха. Коммерсара бола шоай лоIамера адвокаташ Вашингтона политика дIайовзийташ ба. Цунна дувзаденна «Аль-Ахбар» яхача марокански газета язду: «Иштта дола фильмаш хьахьокхар тха къона халакхетар йоаш да, хIана аьнча уж фильмаш дьа Вьетнама дукхьалара агресси еш йолча мехко. «Дуккхача Iарбий мехкашка «Кока-кола» яхача американски фирмацара гIулакх долалар белгала а даьккха, газета хаттар ду: мел гаьла бала йиш хургья цу компание болх, «США дайа» аьнна марка йолча. Гаргарча Малхбоалерча событеех йолча цу тайпара фильмашка кастталашка яьша безарбоацал теш Iарбий?»—аьнна.

В. КАТИН.

Доазол денъара

КХЕРАМЕ ЛОВЗАР

«Политически стакан сихйира советаша пайда оца тарлу Малхбузен Берлин» национал - демократически парти хьнаре бол бац хилара»,— яхаш ладеда дукха ха йоацаш «Ди вельт» яхача Малхбузен Германерча газета ФРГ президент хоржам «фронтовой городе» хургвача хоржамашца хетаьача статья тIа. «Ди вельта» духьала цу гIулакх тIабехкийтар цо дешарий хоркам, цу деша провокационни лард цар товкал да айта гIерташ.

Бакъда, Малхбузен Германе пачхьалкхенна парте лидер харж вочача Федерални собрание хаар гаргa волча депутата юкъе НДП 32 аикал — гитлеровски партех юкъейисса хIаман юкъе гIоргхилара дузьала йоах эттача хьала уйло ет йола общественность. событеш дIахо дегIаяхара шодашь бехктохаме хилар кхетадеш бола политикаш. Из дагадьхача лиеpсa тIехьа тIа кхерамe ю дараш шийх доахкаш хилар а дицдалийта йиш яц.

Цхьа-дале, уж хоржамаш дарплан мийна кIал юридически лаьд боацаш я. Кхыметтел бенна эггара гаргагIара соратникаш йолча Малхбузен пачхальалкхенашка а дуьхьала тIа иа эшаш детал ГДР юкъе удалалча Малхбузен Берлин официально ФРГ «цхьайттала гIа льтта» дархIа гIертаж Малхбузен Германе лоацаш гIулакх. ШоллагIа-дале, НДП-ага волча цу тхьа шин хоржарочех «кхеталургбоацарий» боккха боаца тоьба дархIар отта политически хьал чIоагIIа цIенхаштта хилар [illegible] Малхбузенча Берлине ха да кий хIанз министраш бола [illegible] нацист а.

Из за 1933 шера [illegible] социалистски [illegible] [illegible] вола, Геббелса пропагандистски министерства керттерча белхлох вa1 кpoгм федеральни канцлер Курт Георг Кизингер: из за хIанз оборони министр вола, фашисташа Iалдал дIальыча хана дела нацистски рейха опричник хинна Герхард Шредер: из за штурмовой отрядий член хинна, 1933 шера дека Гитлера тIехьа лаьтта, 1937 шера дела нацистски партех юкъевала хинна, фашистски идеологий пропагандист воалл бола хIанз вола боала министр Карл Шиллер; из за дIальыча Франце территоре тIа нацистски ведомство юрист хинна, хIанз Кизингера правительства федеральни лаьттай дешашка хьожаш вола Карло Шмид; юхара а, из за цул дешашца аьнча «дувцахта йоацаш нацизмана тешаме вола», хIанз иааа чубака вIаной хьалдара дешай министр вола Хаурих Лауритцен.

Иштта да законах доаши цу вIашагIкхетара юкъе дакъа лоацаргдолча хьарагIа болча нацистий лоадам боаца дакъа. Архивашка йолча документашка хьежача, иштта бехке вола федеральни собрание кхы а юкъе кхейтта депутат вуно йиш кургър. Вай цунарига царех масех саг: из за Вальтер Бехер — нацистски «редактор», хьалха хинна генсовйшвен, хIаьта хIанз воац «Судетски немецкий землячество» яхача реваншистски организаце викал; из за Курт Биррекбах — хьалха хинна нацист, штурмовой отрядий член, Аргентинерча фашистски «пхелагIча колонна» гIеле, хIанз Кизингера арахьарча политика йоккха вламин йолча лаьрхIа болча эксперех ва. Тиссена концерна «Дрезденски банка» тешаме саг: из за Ганс Дихгансе — «ТIема кхоачоенийн гIена промышленностeн имперски министерства» хьалха хинна начальник, хIанз металлургически промышленноста экономически объединенеш исторические викал. ХДС правительства парте функционер.

В саноэ дика йIахьалабий йоа кургъар лакхтогаша федеральни собране уттабочa духхача депутаташ лоархIаш. Къахетта политически единица йолча Малхбузен Берлина статуса ФРГ правительства толхар гитлеровски НСДАП [illegible] дIахо хьеча тохденнски парте акхи курс лакхьара юкъе лоаца дикка дахьа да. хай политически хьалаш цаIеш хилар дика гейтаа хаа а хьахх ю.

Норберт ПОДЕВИН,
немецки журналист. (ГДР — АПН ...).

Грецирча фашисташ лелабеча хунта тIемаполицейски муха вIалл боаллабу нохк. «Iаьрнаьча полковникаша» кхы тIа а чIоагIъеш гречески демократашта духьааpa террора репрессеш.

(Газетан тIара).

— ЧIоагIа шекашт сона. Апреле ... дукха за ... Рейхстаг ... [illegible]

«[illegible]» (ГДР) яхача журнала тIара сурт.

ЗАСЛУЖЕННИ ЛОР

Сийлахь-боккха Даьхен тIом хьайнача шера йистевьакхар Махачкалински медицински институт Берендикова Мария Ивановнас. Балха мича яхча бахьахь хургьвр аьнна уйла ега яцар. ТIем тIа дукха эшар лараш. Цудухьа шай къахьетама нийсъ эвогоспитала хирург йолаш дIаболабер цо. ТIом йистебьанначул тIехьагIа шай хьенсарча городе Грозне цIа а ена бу цо болх. КIезига къахьетам Мария Ивановнас мальха унахIене лоранра облвстный санэпидстанце [illegible] йолаш а цул тIехьагIа здравотделение Грозненски городской отдела заведующи йолаш я.

...Химически комбинатa медсанчасть вIашагIйоалла тIаддалар Берендиковайна. Из кхочушдир Мария Ивановнас. КерхI шера хилар цо цунна тулгIацаш. ... уккхой ба ше болх бе йолаелча дени Мария Ивановнас халеча лазарех бахха. дIайхача дешаеш йолагIа а лазар лахьгIаь. Укх хомтa меттал дуккхача шоай къахьегама цахь дIабоалабеча къоначa лоранта а новкъостал ду хьпар йолча коммуниста Берендиковас. ХIанз «Грознефтехимзаводаш» объединене медсанчаста биохимически лаборатора болх беш я Мария Ивановна. Цун хургалга 30 совгIа кхалкъара биохимически исследованеш шай лаборатора.

Общественни вахара а хьинарo доакъа лоац Мария Ивановнас. Укх тIеххьарча массехa шера партийни бюро член хиннай цо. Кастъкаста медицински темех лекцеш ешаш, медицина юкъе дошача нахца беседаш еш хул. ХIанз политинформаторий сектона кулгалхо я Берендикова.

Зехьа лоац Мария [illegible] ... хьега кхе. Массанена ... а сий деш а е ц. СССР здравоохранене Министерства «Здравоохранене отличнег» шай цох. ХIаьта Нохч-ГIалгIай АССР-а заслуженни лор я е Мария Ивановна.

К. РАХМИЛОВ.

Сурта тIа: Берендикова оргIанара аьшлах еш я.
А. Колесникова сурт.

СУДА ЗАЛЕРА

КЪУНА ТАIАЗАР ДАЬД

Малиннаьгьа Грозненски отделене ОРС-а № 1 йолча столове болх бац хинчиа производства заведующи В. Т. Дюмин. Шозза суд ях хинна из саг, цхьабакъда, шин зулаше «баьнлаш» йита лаьрхIа хиннавац из. Дика, хьала даар шийдо доаоче мeтте, продукташ лечкъа а еш, цар ботех ший хIама тоадеш хьладе Дюмин. Дерригa а зуламцоган кхе кийcбар шин совгIа йош ду. Яххара а суда хьайхашта уж къу. Октябрьски района халкъа суда набахте яккха йхи шу хa техей цунна. Нийса хьа таIазар да!

Судо иштта частни определени а яьй Кьилбаседа-Кавказски машиналькхьа болхлой Iалашон управлене шIерагIа Грозненски отделене ОРС-а социалистически доалахье лорадaга а маррош хьахоржилга я до вIашагIехьаьаккха хилар дIахойтий.

Г. СОРОКА.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолла Грозне моркхаш а йолаш, юкъ-юкъе лаьгIо ... а дехкеш хе латтаргъа. Малхбоалерча мух хьекхаргба дийнахьа лаьгIо, гIаьхьача боарамга кхоачаш бийсирна лаьгIон. Бийсанара температура республике гIолла 7—12, Грозне 9—11 градус шелал, дийнахьара температура республике гIолла 2—7, Грозне 4—6 градус шелал йолаш хургья.

23-ча 24-ча февралe моркхаш а йолаш, юкъ-юкъе сехаи-а хуламха латта тарлу. цхьацайолча моттигашка лаьгIо лоа делларгда, дохк доалларгда. Лостамаш хуьцаш, лаьгIо, гIаьхьата боаьнта шорта мух хьекхаргба. Бийсанара температура 7—12, дийнахьа хало 15—18, дийнахьара температура 1—6 градус шелал йолаш хургья.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
22 февраль

7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Передачай программа. 8.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 8.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 8.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 14.00 — «ДоттагIаш». ЙоккхагIча классашка дешa багIараш(та) (эрсий меттала). 14.30 — «Юртарча къахьегашта гIолла» (нохчий меттала). 15.00 — Москва. 15.30 — «Къонаш» (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал (эрсий меттала). 17.00 — «Вай индустриальни мохк» (гIалгIай меттала). 17.15 — Концерт. 17.45 — Москва. 20.15 — Халларий сайре. 20.45 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
22 февраль

15.30 — Концерт. 16.05 — Берашта. Фильм. 16.35 — «Старт». Телевизиони спортивни журнал. 17.05 — ВIуьной замнах дола концерт. 18.05 — «ДогIош мишо корах тата деча хана» яха художественни фильм. 19.40 — Передачий программа. 19.45 — «КВН-69». 21.30 — «Социалистическое дуне». Дунен халкъашта юкъера программа. 22.00 — «На огонек».

РАДИО
23 февраль

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Хоамаш. 7.30 — Передачий программаш музыкальни антракта. 7.40 — Москва. 8.15 — «Ленинская смена» газета обзор. 8.25 — «Поэма дуьхьалена» ... концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачий программа. 15.20 — «Ха тIа латтъ» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 15.40 — «Общественни вопросаш ха тIа латташ» яха радиогазета (эрсий меттала). 16.00 — Москва. 16.30 — Литературни Нохч-ГIалгIайче» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 17.15 — Концерт. 18.00 — «Къонало» (гIалгIай меттала). 18.30 — Къонгашкарo музыкальни номераш да (нохчий меттала). 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
23 февраль

15.30 — «Ша сийрда бос бола парус». ЙоккхагIча классашка дешa багIараш(та) йола программа. 16.00 — Берашта. «Андрейка» яха художественни фильм. 17.20 — Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Ди. 17.50 — «Халкъе тешаме къонгаш» яха документальни фильм. 19.00 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.30 — Передачий программа. 19.35 — Музыкальни ... 19.50 — Дешача дал концерт. Советий цIен Колонни залера араяхча. 20.45 — «Оперера дIаьстий» яха художественни фильм.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

22 ФЕВРАЛЬ

«Красный молот» завода культура ЦIа. 18 сахьати 30 минутe яьлча Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетаьь завода кагирхой сайре.

Просвещене белхлой ЦIа. 18 сахьат даьлча В. И. Ленинах беседа. 17 сахьат даьлча лекци-концерт.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 18 сахьат даьлча «Даге доха, ловкъост, бырса шераш» яха сайре.

С. М. Кирова цIерагIара культура Дворец. 19 сахьати 30 минути яьлча Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетаьь «Тешаме да салтий дегаш» яха тематически сайре.

20-ча участка клуб. 18 сахьат даьлча Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетаьь кхаь новхалий вIашагIкхетара сайре.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 19 сахьат даьлча Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 51 шу дизара хетаьь политехнически техникума дешархой сайре.

А. М. Горьке цIерагIара клуб. 18 сахьат даьлча «Iа эггара хьалха кхаж тосс» яха къонача харжархошта лаьрхIа беседа. 20 сахьат даьлча къонача харжархошта лаьрхIа сайре.

КИМ цIерагIара клуб. 18 сахьат даьлча Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетаьь сайре. Художественни самодеятельноста концерт. 20 сахьат даьлча кагирхой салоIа сайре.

15-ча участка клуб. 19 сахьат даьлча Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетаьь сайре. «Салташа иллеш лоьхача хене» яха кинофильм хьокхаргда.

Химикий культура Дворец. 17 сахьат даьлча «ЛадувгIа эрсий халкъа иллега» яха концерт.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 11 сахьат даьлча саг йоадаерев эскарен торжественни Дн. 12 сахьат даьлча «Советски Эскара — салют!» яха берашта лаьрхIа утренник. Берий художественни самодеятельноста концерт. 17 сахьат даьлча «Советски герзашцарча вайн тIема нийсъ» яха доклад. Тематически кинофильмаш хьокхаргда 18 сахьат даьлча Дворецa художественни самодеятельноста концерт. 10 сахьат даьлча «Зоркий» яхача фотоклуба члений балхий выставка хьаелларгья.

23 ФЕВРАЛЬ

«Красный молот» завода культура ЦIа. 11 сахьат даьлча Советски Эскарен ТIема - Форда Флотен Денна хетадаь берий утренник. 12 сахьат даьлча «Сай Iьаисарча Даьхен духьа» яха кинофестиваль. «Особое мнение» яха кинофильм хьокхаргда. 16 сахьат даьлча харжархошта хьалхашка отчет ю къахьегамхой депутатий районни городской Совета депутаташа.

Химкомбината клуб. 12 сахьат даьлча В. И. Ленинах йола беседа. 14 сахьат даьлча «Са Даьхе лораеш» яха кинофестиваль.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 16 сахьат даьлча турпала городашка гIолла кинопутешестви.

С. М. Кирова цIерагIара культура Дворец. В. Ульянов — гимназист яха беседа. Документальни кинофильмаш хьокхаргда.

20-ча участка клуб. 16 сахьат даьлча В. И. Ленинах дола документальни кинофильмаш хьокхаргда.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 18 сахьат даьлча Советски Эскарен ТIема - Форда Флотен 51 шу дузача денна хетаьь беседа. 20 сахьат даьлча В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa «Современник» яхача эстрадни оркестра тематически концерт.

А. М. Горьке цIерагIара клуб. 18 сахьат даьлча «Дуне цхьан кIиргIа» яха дунен халкъашта юкъера обзор. «Ленин дег чу» яха лиалекторий. 20 сахьат даьлча кагирхой салоIа сайре.

Химикий культура ЦIа. 11 сахьат даьлча «Вай Даьхен турпалаш» кинофестиваль. 18 сахьат даьлча «В. И. Ленин СССР-а Герзашцара [illegible]» яха лекци.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетадаь завода къахьетамхой салоIа дн. 9 а 11 а сахьат даьлча болх беш да «Пионер» яха берий кинотеатр. Художественни кинофильмаш хьокхаргда. 14 сахьат даьлча Ленински киноуниверситет (киноленинаиа). «Броненосец Потемкин» яха художественни кинофильм хьокхаргда. 17 сахьат даьлча гражданские Сийлахь - боккхача Даьхен тIемашка хинначарна вIашагIкхетаргба грозненски гарнизона тIемахой. Дворецен тIема частан художественни самодеятельноста концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам.—3-30-11; бахктолан секретара—3-34-38; партийни вахарeн, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамен отделий—3-42-30.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства и писем — 3-42-30.
«Грозненский рабочий» издательства типография. Революции проспект, 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
С05047. Заказ № 895.